

Қазақстан Республикасының
Қазақстан Республикасының
Ұлттық Банкі

Инфляцияға шолу
2010 жылғы 2-тоқсан

Мазмұны

Мазмұны	2
Негізгі терминдер және ұғымдар	3
Графиктердің және кестелердің тізбесі.....	6
Резюме	8
2010 жылғы 2-тоқсанға инфляция болжамын бағалау.....	8
2010 жылғы инфляция болжамы	9
1. Инфляциялық үдерістер	11
1.1. Тұтыну бағалары.....	11
1.2. Базалық инфляция.....	12
1.3. Экономиканың нақты секторындағы бағалар	14
1.3.1. Өнеркәсіп өндірісіндегі бағалар	14
1.3.2. Ауыл шаруашылығындағы бағалар	15
1.3.3. Кәсіпорындар мониторингі.....	15
2. Инфляция факторлары.....	18
2.1. Жиынтық сұраныс	18
2.1.1. Жеке тұтыну және инвестициялық сұраныс.....	18
2.1.2. Мемлекеттік тұтыну	20
2.1.3. Сыртқы сектор	22
2.2. Өндіріс.....	26
2.3. Еңбек нарығы	27
2.3.1. Жұмыспен қамту және жұмыссыздық	27
2.3.2. Жалақы және өнімділік.....	29
3. Ақша ұсынысы	31
3.1. Ақша агрегаттары	31
3.1.1. Ақша базасы.....	31
3.1.2. Ақша массасы.....	32
3.1.3. Айналыстағы қолма-қол ақша.....	33
3.2. Қаржы нарығы	33
3.2.1. Резиденттердің депозиттері	33
3.2.2. Экономикаға кредиттер.....	37
3.2.3. Банктердің активтері және міндеттемелері	39
3.2.4. Қаржы нарығындағы ставкалар.....	42
4. Ақша-кредит саясатының құралдары және операциялары.....	45
4.1. Ішкі валюта нарығындағы үстемдіктер.....	47
4.2. Ең төменгі резервтік талаптар	48
4.3. Ашық нарықтағы операциялар.....	49
4.4. Тұрақты механизмдер.....	50

Негізгі терминдер және ұғымдар

1-бөлім бойынша. Инфляциялық үдерістер

Инфляция Қазақстан Республикасында Астана және Алматы қалаларында, барлық облыс орталықтарында және қалалар мен аудан орталықтарының таңдаулы топтары бойынша халықтың жеке тұтынуы үшін сатып алынатын тауарлардың және қызмет көрсетулердің бағаларының жалпы деңгейінің өзгеруін сипаттайтын тұтыну бағасы индексі (ТБИ) негізінде есептеледі. Инфляцияны есептеуге арналған тұтыну қоржыны үй шаруашылығы шығыстарының құрылымын көрсетеді және халық тұтынуында неғұрлым үлестік салмаққа ие болып отырған 508 тауар мен қызмет көрсетуді қамтиды.

Базалық инфляция – жекелеген әкімшілік, жағдайға байланысты және маусымдылық сипаттағы факторлардың ықпалынан бағаның қысқа мерзімді біркелкі емес өзгеруін болдырмайтын инфляция.

2004 жылдан бастап Қазақстан Республикасының Статистика агенттігі мынадай әр түрлі 5 әдістеме бойынша базалық инфляцияны есептеуді жүзеге асырады:

- 1-ші базалық инфляция: көкөніс, жеміс-жидек, бензин және көмір бағасының өсуін есепке алмағандағы инфляция;
- 2-ші базалық инфляция: көкөніс, жеміс-жидек, реттелетін қызмет көрсету және энергия ресурстары бағасының өсуін есепке алмағандағы инфляция;
- 3-ші базалық инфляция: 5 ең жоғары және 5 ең төмен баға өсімдерін есепке алмағандағы инфляция;
- 4-ші базалық инфляция: trimmed mean - ТБИ есептеу кезінде жиынтық салмағы кемінде 8% және 92%-дан асатын құрамдас бөліктер алынып тасталынады, яғни бағасы анағұрлым өзгерген (өскен немесе төмендеген) тауарлар мен қызметтер ескерілмейді;
- 5-ші базалық инфляция: median CPI - ТБИ есептеу кезінде бағалардың өзгеруі бойынша ранжирленген қатардың ортасында болатынды қоспағанда, бағалардың барлық өзгеруі есепке алынбайды, яғни статистикалық медиана. Median CPI жиынтық салмағы 50%-ға тең немесе асатын бірінші құрамдас бөлік бағасының өзгеруіне тең болады.

2002 жылдан бастап Ұлттық Банк жүргізетін **Кәсіпорындар мониторингі** шеңберінде нақты сектор кәсіпорындарының инфляциялық күтулерін зерттеу жүзеге асырылуда. Бұл зерттеу пікіртерім жүргізілген кәсіпорындар басшыларының кәсіпорындардың өндірістік қызметіне қатысты бағаларымен, оның ішінде өткен және алдағы тоқсандағы дайын өнімге және өндірісте пайдаланылатын шикізат пен материалдарға сұраныс және бағаға қатысты сапалық бағаларымен («көтеріледі», «төмендейді», «өзгеріссіз қалады») сипатталады.

Диффузиялық индекс кәсіпорындардың «көтеріледі» деген жауаптары үлесінің және кәсіпорындардың «өзгеріссіз» деген жауаптары жартысының үлесі сомасы ретінде шығарылады. Бұл индекс қаралып отырған көрсеткіштің өзгеріс динамикасын сипаттайтын жинақталған индикатор болып табылады. Бұл ретте индекстің 50-ден жоғары мәні көрсеткіштің оң өзгерісін, 50-ден төмен мәні теріс өзгерісін білдіреді.

2-бөлім бойынша. Инфляция факторлары

Бюджетке **түсімдерге** кірістер (салық түсімдері, салықтық емес түсімдер, негізгі капиталды сатудан түскен түсімдер), бюджеттік кредиттерді өтеу, мемлекеттің қаржылық активтерін сатудан түсімдер кіреді.

Бюджеттің шығыстары шығындар (ағымдағы және күрделі), бюджеттік кредиттер, қаржылық активтерді сатып алу болып табылады.

3-бөлім бойынша. Ақша ұсынысы

Ақша базасына (резервтік ақша) Ұлттық Банктің кассаларындағы қолма-қол ақшаны қоспағанда, Ұлттық Банк айналысқа шығарған қолма-қол ақша (Ұлттық Банктен тыс қолма-қол ақша), банктердің аударылатын және басқа депозиттері, аударылатын банктік емес қаржылық ұйымдардың депозиттері мен мемлекеттік және мемлекеттік емес қаржылық емес ұйымдардың Ұлттық Банктегі теңгедегі ағымдағы шоттары кіреді.

Тар ақша базасы банктердің Ұлттық Банктегі басқа депозиттерін есепке алмағандағы ақша базасын білдіреді.

M1 ақша агрегаты айналыстағы қолма-қол ақша сомасы және банктік емес заңды тұлғалардың және халықтың теңгедегі аударылатын депозиттері сомасы ретінде есептеледі.

M2 ақша агрегаты M1 ақша агрегатына плюс теңгедегі басқа депозиттер және банктік емес заңды тұлғалардың және халықтың шетел валютасындағы аударылатын депозиттеріне тең.

Ақша массасы (M3) Ұлттық Банктің және банктердің баланстары шоттарын шоғырландыру негізінде айқындалады. Ол айналыстағы қолма-қол ақшадан және заңды тұлға - резиденттер мен үй шаруашылығы - резиденттердің ұлттық және шетел валютасындағы аударылатын және басқа депозиттерінен тұрады.

Аударылатын депозиттер – барлық депозиттер, бұлар: 1) кез келген уақытта номиналы бойынша айыппұлсыз және шектеусіз ақшаға айналдыруға болатын; 2) чектің, траттаның немесе жиро-тапсырмалардың көмегімен еркін аударылатын; 3) төлемдерді жүзеге асыру үшін кеңінен пайдаланылатын депозиттер. Аударылатын депозиттер тар ақша массасының бір бөлігі болып табылады.

Басқа депозиттерге, негізінен, белгілі бір уақыт кезеңі өткеннен кейін алуға болатын немесе әдеттегі коммерциялық операцияларға пайдалану үшін қолайлылығын азайтатын әр түрлі шектеулері бар және негізінен жинақ ақшасы тетіктеріне қойылатын талаптарға жауап беретін жинақ және мерзімдік депозиттер жатқызылады. Сонымен қатар, басқа депозиттерге сондай-ақ шетел валютасымен көрсетілген аударылмайтын салымдар мен депозиттер кіреді.

KazPrime индикаторы Қазақстанның банкаралық депозиттерінің KazPrime индикаторын қалыптастыру туралы келісімге қатысушы банктерде банкаралық депозиттер бойынша орташа алынған сыйақы ставкасын білдіреді. Әрбір баға белгілеуге Келісімге қатысушылардың бірінің депозитіне ақша тарту және орналастыру ставкасы, сондай-ақ ақша орналастыру және тарту көлемі қосылады. Баға белгілеудің ең төменгі көлемі – 150 млн. теңге. Баға белгілеулер арасындағы ең жоғары спрэд – 100 базистік тармақ (жылдық 1,00%). Жобаны іске қосу сәтінде банкаралық депозиттің жүйеленген мерзімі үш ай болады.

4-бөлім бойынша. Ақша-кредит саясатының құралдары және операциялары

Ұлттық Банктің Қазақстан қор биржасындағы (ҚҚБ) валюталық сауда-саттықтарға қатысу коэффициенті Ұлттық Банктің ҚҚБ-дағы сауда-саттықтың нетто-көлеміне нетто-қатысуының арақатынасы (сатып алудан шетел валютасын сатуды шегеріп тастау) ретінде есептеледі.

Ақша нарығындағы Ұлттық Банк операцияларының сальдосы айналыстағы қысқа мерзімді ноталар, банктердің Ұлттық Банктегі депозиттік және

корреспонденттік шоттарындағы қалдықтар көлемінің өзгеруі және мемлекеттік бағалы қағаздарды сатып алу және сату бойынша нетто-операциялар сомасы ретінде есептеледі.

Графиктердің және кестелердің тізбесі

Графиктер

- 1-график. 2010 жылғы инфляция фактісі және болжамы
- 2-график. Тоқсандық инфляцияның және оның құрамдас бөліктерінің динамикасы
- 3-график. Жылдық инфляцияның және оның құрамдас бөліктерінің динамикасы
- 4-график. Тоқсандық инфляцияның және базалық инфляцияның динамикасы
- 5-график. Жылдық инфляцияның және базалық инфляцияның динамикасы
- 6-график. Өнеркәсіп өнімін өндіруші кәсіпорындар бағалары индексінің динамикасы
- 7-график. Ауыл шаруашылығы өнімі бағалары индексінің динамикасы
- 8-график. Сұраныс пен бағалар өзгерісінің диффузиялық индекстері
- 9-график. Жиынтық сұраныс құрамдас бөліктерінің ЖІӨ өсуіне үлесі
- 10-график. Халықтың шығыстары мен кірістерінің динамикасы
- 11-график. Негізгі капиталға инвестицияларға шығыстардың динамикасы
- 12-график. Мемлекеттік бюджеттің орындалуы
- 13-график. Металдың әлемдік бағасының динамикасы
- 14-график. Мұнайдың (Брент), бидайдың (Канада) әлемдік бағасының динамикасы
- 15-график. Ағымдағы операциялар шотының балансы
- 16-график. Теңгенің нақты айырбас бағамдарының индекстері
- 17-график. Теңгенің АҚШ долларына шаққандағы номиналдық айырбас бағамының динамикасы
- 18-график. Теңгенің еуроға және Ресей рублине шаққандағы ресми бағамының динамикасы
- 19-график. Нақты жалпы ішкі өнімнің өсуіне экономиканың негізгі саларының үлесі
- 20-график. Экономикалық белсенді халықтың құрылымы
- 21-график. Нақты жұмыссыздық деңгейі
- 22-график. Еңбек өнімділігінің және нақты жалақының динамикасы
- 23-график. Ақша агрегаттарының динамикасы
- 24-график. Ақша мультипликаторының және оның құрамдас бөліктерінің динамикасы
- 25-график. Депозиттердің және сыйақы ставкаларының динамикасы
- 26-график. Заңды тұлғалар депозиттерінің өзгеру динамикасы
- 27-график. Жеке тұлғалар депозиттерінің өзгеру динамикасы
- 28-график. Экономикаға кредиттер және олар бойынша сыйақы ставкаларының динамикасы
- 29-график. Заңды тұлғаларға берілген кредиттер динамикасы
- 30-график. Халыққа берілген кредиттер динамикасы
- 31-график. Банктер активтерінің динамикасы
- 32-график. Банктер активтерінің құрылымы
- 33-график. Банктер міндеттемелерінің динамикасы
- 34-график. Банктер міндеттемелерінің құрылымы
- 35-график. KazPrime индикаторының динамикасы
- 36-график. РЕПО операциялары бойынша ставкалар динамикасы
- 37-график. Ұлттық Банктің ішкі нарықтағы операцияларының сальдосы
- 38-график. Ұлттық Банк ставкалары дәлізінің шекаралары
- 39-график. Банктердің Ұлттық Банктегі корреспонденттік шоттарындағы қалдықтары
- 40-график. Ішкі валюта нарығындағы сауда-саттық көлемі
- 41-график. Ұлттық Банктің Қазақстан Қор Биржасына қатысу коэффиценті
- 42-график. Ең төменгі резервтік талаптар нормативінің орындалуы
- 43-график. Қысқа мерзімді ноталарды орналастыру көлемі және олар бойынша кірістілік

44-график. Айналыстағы қысқа мерзімді ноталар

45-график. Ұлттық Банк тартқан депозиттер бойынша сыйақы көлемі және ставкалары

46-график. Ұлттық Банктің банктерден тартқан депозиттер бойынша өтелмеген міндеттемелерінің көлемі

47-график. Ұлттық Банктің қайта қаржыландыру операцияларының көлемі

48-график. Ұлттық Банктің қайта қаржыландыру операциялары бойынша өтелмеген міндеттемелерінің көлемі

Кестелер

1-кесте. Баға индекстерінің және сауда талаптарының өзгеруі

2-кесте. Ұлттық Банк активтерінің және пассивтерінің өзгеру динамикасы

3-кесте. Ақша массасы өзгерістерінің динамикасы

4-кесте. Резиденттердің депозиттерінің өзгеру динамикасы

Резюме

2010 жылдың басында инфляциялық үдерістердің біршама күшеюінен кейін екінші жартыжылдықтың соңына қарай инфляция бәсеңдеді. 2010 жылғы 2-тоқсанның қорытындылары бойынша инфляция 1,5% деңгейінде (2009 жылғы 2-тоқсанда – 2,2%) қалыптасты, жылдық инфляция 2010 жылғы маусымның қорытындылары бойынша 6,8%-ды (2009 жылғы желтоқсанда – 6,2%) құрады.

2010 жылғы қаңтар-маусымда инфляцияның өсуі, бірінші кезекте азық-түлік тауарлары мен халыққа ақылы қызмет көрсетудің қымбаттауына байланысты. Бұл ретте бағаның және халыққа ақылы қызмет көрсетудің негізгі өсімі ағымдағы жылдың қаңтар-ақпанына тиесілі, ал азық-түлік тауарларының бағасы маусым айын қоспағанда 2010 жылғы 1-жартыжылдық бойына іс жүзінде біркелкі өсті. Инфляциялық үдерістердің қалыптасуында негізгі рөлді монетарлық емес факторлар, маусымдық факторлар атқарғандығын атап өткен жөн.

2010 жылы Қазақстанның экономикасы бірте-бірте қалпына келе бастады. Бұл экономиканың көптеген салаларындағы (тау-кен өндіру, өңдеуші өнеркәсіп, сауда, көлік, байланыс) шығарылымның өсуінен байқалады. Тұрақты инвестициялық белсенділік іскерлік белсенділіктің жандануына ықпал ететін факторлардың бірі болды. Бұл ретте іс жүзінде банктік кредиттеудің толық жоқ екендігін ескере отырып инвестициялардың 45% жуығы 2010 жылғы 1-жартыжылдықта кәсіпорындардың жеке қаражаты есебінен, 28% – шетелдік инвестициялардың есебінен жүзеге асырылды.

Қазақстандық экспорттың негізгі позицияларына қолайлы баға конъюнктурасы сауда талаптарының жақсаруына және экспорттың біршама өсуіне ықпал етті. Бұл фактор тау-кен саласын және тұтастай алғанда экономиканы қолдауда маңызды рөл атқарды.

Бұл жағдайда Ұлттық Банк баға тұрақтылығын, теңгенің айырбастау бағамының тұрақтылығын және елдің қаржы секторының тұрақтылығын қамтамасыз етуге бағытталған теңдестірілген ақша-кредит саясатын жүргізуді жалғастырды.

2010 жылғы 2-тоқсанда Ұлттық Банк өзінің пайыздық ставкаларының дәлізін бұрынғы деңгейінде сақтап қалды. 2010 жылғы 1 сәуірден бастап ресми қайта қаржыландыру ставкасы 7,0% деңгейінде сақталды. Банктерден тартылған депозиттер бойынша ставка 7-күндік депозиттер бойынша 0,5% және 1 айлық депозиттер бойынша 1,0% құрады.

Ұлттық Банк банктерге қайта қаржыландыру заемдарын беруді жалғастырды, алайда бұл құралдарға сұраныс онша жоғары бола қойған жоқ. Бұл ретте айықтырылған операциялардың (Ұлттық Банктің қысқа мерзімді ноталары, депозиттер) көлемінің өсуі байқалды.

2010 жылғы 2-тоқсанға инфляция болжамын бағалау

2010 жылғы 2-тоқсанда инфляцияның нақты қалыптасқан деңгейі (1,5%) «Инфляцияға шолудың» алдыңғы басылымында жарияланған болжамға толық сәйкес келді (1,3-1,5%). Инфляция сәуір және мамырда болжамдық мәндерден біршама жоғары болды, ал маусым айында ол күтілгеннен төмен болып қалыптасты.

Бағаның негізі өсімі 2010 жылғы 2-тоқсанда азық-түлік тауарларына тиесілі болды. Олардың құрылымында жеміс-жидек көкініс өнімдерінің, ет өнімдерінің, сондай-ақ алкогольсіз сусындардың қымбаттауын атап көрсетуге болады. Өткен жылдардың динамикасын талдай отырып жеміс-жидек көкініс өнімдері мен ет өнімдерінің қымбаттауы осы кезеңге тән, өйткені бірінші кезекте ауысымдылық факторымен байланысты.

Инфляциялық үдерістердің қалыптасуын тежеуге жұмыртқа, сүт және нан өнімдері сияқты тауарларға бағаның төмендеуі ықпал етті.

Азық-түлікке жатпайтын тауарлар және ақылы қызмет көрсету тарапынан 2010 жылғы сәуір-маусымда инфляцияға ықпал ету шамалы болды.

Жылдық көрсетуде инфляцияның нақты деңгейі 2010 жылғы маусымның аяғында (6,8%) сондай-ақ «Инфляцияға шолудың» алдыңғы басылымында жарияланған болжамдық мән шеңберінде қалыптасты (6,8-7,0%).

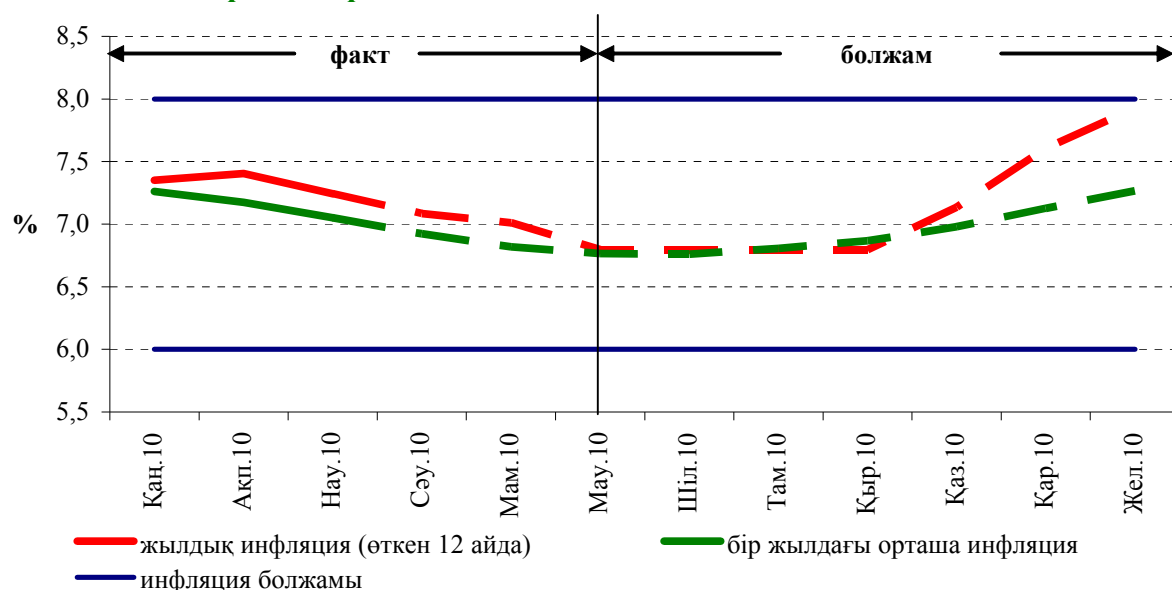
2010 жылғы инфляция болжамы

Іскерлік белсенділікті қалпына келтіру, әлемдік тауар нарығындағы қолайлы баға конъюнктурасы, халықтың нақты табыстарының өсуінің тұрақты қарқыны Қазақстанның макроэкономикалық дамуындағы оң үрдіс болып табылады. Оған қоса, бұл факторлардың инфляциялық қысымды күшейту тәуекелі бар.

Баға тұрақтылығын қамтамасыз ету үшін Ұлттық Банк 2010 жылға арналған ақша-кредит саясатына сәйкес шаралар қабылдап отыр. 2010 жылға арналған ақша-кредит саясатының негізгі мақсаты баға тұрақтылығын қамтамасыз ету және инфляцияны 2010 жылдың қорытындысы бойынша 6-8% шегінде ұстап қалу болып табылады (1-график).

1-график

2010 жылғы инфляция фактісі және болжамы

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

Оған қоса, банктердің бос ресурстарын экономиканың нақты секторына бағыттау жөніндегі оңтайлы тетіктерді іздестіру қазіргі кезде ақша-кредит саясатының басым бағыттарының бірі болып табылады Ұлттық Банк банктердің өтімділігі мен оларға байланысты тәуекелдерді, оның ішінде валюталық тәуекелдердің мониторингін жалғастыруда.

Айырбастау бағамы саясаты үнемі өзгеріп отырған әлемдік конъюнктура жағдайында отандық өндірістің бәсекеге қабілеттілігіне теріс ықпал етуі мүмкін ұлттық валютаның нақты бағамының айтарлықтай ауытқуын болдырмау мақсатында жүргізіледі. Ұлттық Банк теңгенің айырбастау бағамын айтылған дәліз шеңберінде ұстап тұратын болады: 150 теңге/доллар (+)10% немесе 15 теңге, (-)15%немесе 22,5 теңге.

2010 жылғы 3-тоқсанға инфляция болжамы 0,9-1,1% -ды (2009 жылғы 3-тоқсанда нақты инфляция – 0,9%) құрады. Жалпы бұл деңгей өткен жылдарға тән 3-тоқсанның инфляциялық үрдістеріне сәйкес келеді.

Тұтыну нарығындағы жағдай бұл кезеңде көбіне маусымдылық факторының ықпалымен қалыптасады, бұл өз кезегінде азық-түлік тауарларының жекелеген түрлері (жұмыртқа, сүт, жеміс-жидек көкініс, ет өнімдері) бағасының төмендеуіне әкеледі. Оған қоса, оқу жылының басталуы әдетте, білім беру қызметтерінің, баспа басылымдарының, киім мен аяқ-киім бағасының өсуімен қатар жүреді.

2010 жылғы қыркүйектің қорытындылары бойынша жылдық инфляция 6,8-7,0% деңгейінде болады деп күтілуде.

2010 жылғы 4-тоқсанға инфляция болжамы 2,5-2,7%-ды (2009 жылғы 4-тоқсанда нақты инфляция – 1,4%) құрайды, бұл 2010 жылғы желтоқсанның аяғындағы 7,8-8,0% жылдық инфляцияға сәйкес келеді.

Әдетте жылдың соңғы айларындағы тұтыну нарығындағы жағдай бағаның көтерілуімен сипатталады. Бұл ауысымдылық факторына және мереке кезіндегі тұтыну сұранысының жандануына байланысты. 2010 жылғы қазан-желтоқсан айларында жеміс және көкініс, жұмыртқа, сүт және ет өнімдері, киім мен аяқ-киім, жекелеген тұрғын үй коммуналдық қызмет сияқты тауарлар мен қызмет көрсетулердің бағасының өсуі күтіледі.

1. Инфляциялық үдерістер

1.1. Тұтыну бағалары

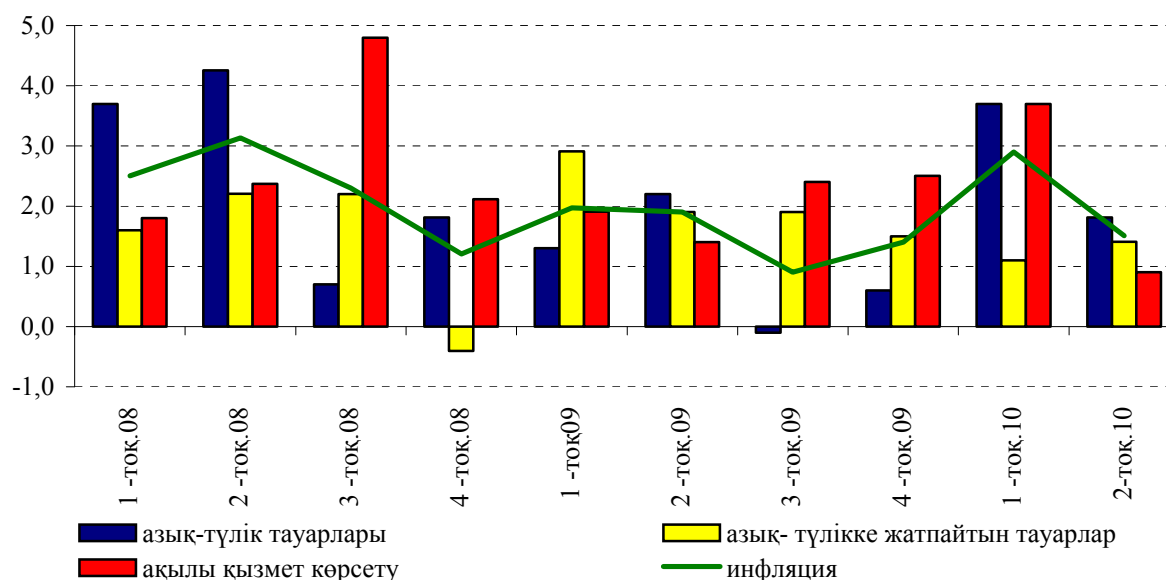
Инфляция 2010 жылғы 2-тоқсанда 2009 жылғы 2-тоқсандағымен, сондай-ақ алдыңғы тоқсанның көрсеткіштерімен салыстырғанда аз қарқынмен өсті. 2010 жылғы сәуір-маусымда инфляция 1,5% деңгейінде (2009 жылғы қаңтар-наурызда – 2,9%) қалыптасты.

2010 жылғы 2-тоқсанда инфляция қарқынының бәсеңдеуі азық-түлік тауарлары мен халыққа ақылы қызмет көрсету бағасы өсуінің баяулауымен байланысты.

Азық-түлік тауарлары – 1,8%-ға, азық-түлікке жатпайтын тауарлар – 1,4%- және ақылы қызмет көрсету 0,9 % қымбаттады (2-график).

2-график

Тоқсандық инфляцияның және оның құрамдас бөліктерінің динамикасы (өткен кезеңге %-бен)

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Статистика агенттігі

2010 жылғы 2-тоқсанда баға өсуінің баяулауы жеміс және көкіністің - 2010 жылғы 1-тоқсандағы 12,6%-дан 6,7%-ға дейін, темекі бұйымдарының – 8,1%-дан 6,3%-ға дейін, қанттың – 8,1%-дан 1,0%-ға бағасының төмендеуінен байқалды. Халыққа ақылы қызмет көрсету тобында баға өсуінің баяулауы байланыс қызметіне – 2010 жылғы қаңтар-наурыздағы 8,4%-дан 2010 жылғы сәуір-маусымда 0,1%-ға дейін, құқықтық қызметтерге – 7,3%-дан 0,2%-ға дейін, тұрғын үй-коммуналдық сала қызметтеріне – 4,4%-дан 0,4%-ға дейін (оның ішінде электроэнергиясы үшін – 12,4%-дан 0,7%-ға дейін, суық су үшін – 10,6%-дан 1,0%-ға дейін, кәріске ақы төлеу үшін – 6,8%-дан 1,2%-ға дейін) тиесілі.

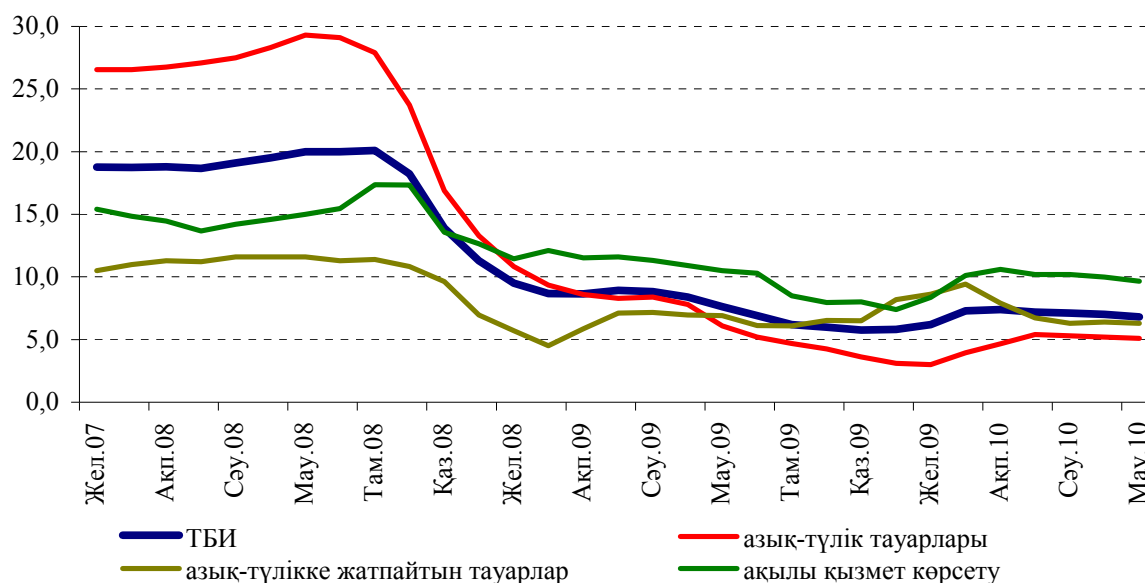
Сондай-ақ азық-түлікке жатпайтын тауарлар тобында баға өсуінің жылдамдағандығын атап өтуге болады. Негізінен бензин және дизель отынының бағасы өсті – тиісінше 2010 жылғы 1-тоқсандағы 2,2% және 0,4% төмендеуден 2010 жылғы 2-тоқсандағы 4,7% және 3,3%-ға дейін өсуге дейін.

2010 жылғы маусымның қорытындысы бойынша инфляция жылдық көрсетуде 6,8% (2009 жылғы желтоқсанда – 6,2%) құрады. 2010 жылғы маусымда жылдық

инфляция қарқынының жылдамдатылуы халыққа ақылы қызмет көрсетудің 9,7%-ға (8,4%), оның ішінде электроэнергияның, суық сумен және ыстық сумен қамтамасыз етудің, кәрістің, байланыс қызметінің, амбулаторлық және құқықтық қызметтің қымбаттауына байланысты. Азық-түлік тауарларының бағасы 5,1%-ға (3,0%-ға), азық-түлікке жатпайтын тауарлар – 6,3%-ға (8,6%-ға) өсті (3-график).

3-график

Жылдық инфляцияның және оның құрамдас бөліктерінің динамикасы (өткен жылдың тиісті айына, %-бен)

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Статистика агенттігі

1.2. Базалық инфляция

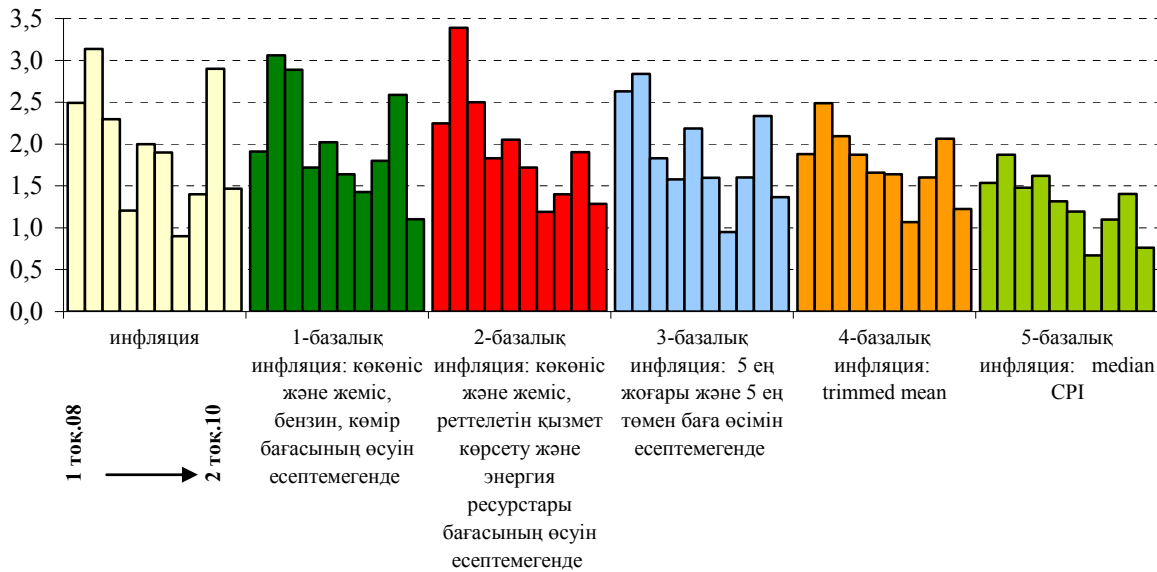
Инфляциялық үдерістердің баяулауын сондай-ақ базалық инфляцияның динамикасы көрсетеді. Мәселен, 2010 жылғы 2-тоқсанда базалық инфляцияның көрсеткіштері жалпы инфляция сияқты 2009 жылғы 2-тоқсанмен, сондай-ақ 2010 жылғы 1-тоқсанмен салыстырғанда өсудің анағұрлым төмен қарқынын көрсетті (4-график).

2010 жылғы 2-тоқсанда жалпы инфляция көрсеткіші базалық инфляцияның барлық көрсеткіштерімен салыстырғанда анағұрлым жоғары деңгейде қалыптасты. Бұл көбіне жеміс-жидек көкініс, ет өнімдерінің және жанар-жағар май материалдарының тұтынушылық қоржын құрылымындағы оның жоғары үлесін ескере отырып қымбаттауына байланысты.

2010 жылғы сәуір-маусымда базалық инфляцияның барлық көрсеткіштерінің жылдық көрсетуде баяулауы байқалды. Бұл ретте базалық инфляцияның көрсеткіші жалпы инфляциямен салыстырғанда анағұрлым төмен деңгейде қалыптасты.

4-график

Тоқсандық инфляцияның және базалық инфляцияның динамикасы (өткен кезеңге %-бен)

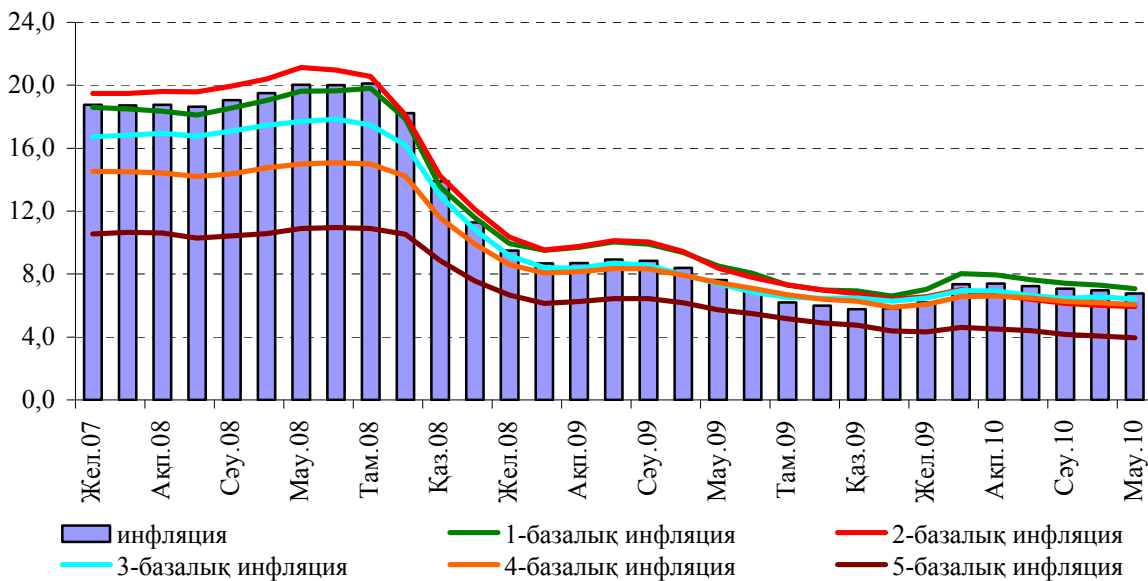

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Статистика агенттігі

2010 жылғы маусымда жылдық көрсетуде базалық инфляцияның барлық көрсеткіштері 1-базалық инфляцияны және 4- базалық инфляцияны қоспағанда, 2009 жылғы желтоқсанмен салыстырғанда анағұрлым төмен деңгейде қалыптасты. Бұл жалпы үрдістен «түсіп қалатын» жекелеген тауарлар мен қызметтер бағасының динамикасындағы күрт ауытқуларға (өсу немесе төмендеу) қарамастан, инфляциялық үдерістердің жалпы баяулауын көрсетеді (5-график).

5-график

Жылдық инфляцияның және базалық инфляцияның динамикасы (өткен жылдың тиісті айына, %-бен)

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Статистика агенттігі

1.3. Экономиканың нақты секторындағы бағалар

1.3.1. Өнеркәсіп өндірісіндегі бағалар

2010 жылғы 2-тоқсанда өнеркәсіп өнімдерін өндіруші кәсіпорындардың бағалары 2,5%-ға (2009 жылдың 2-тоқсанында - 17,5%) өсті. Өндірілген өнім құны 2,4%-ға өсті, бұл ретте оның құрамындағы өндіріс құралдары 2,3%-ға, тұтыну тауарларының бағасы 2,1%-ға өсті, аралық тұтыну өнімінің бағасы 2,5%-ға қымбаттады. Өндірістік сипаттағы қызметтердің бағасы 1,7%-ға өсті.

2010 жылғы сәуір-ақпанда тау-кен өндіру өнеркәсібі кәсіпорындары бағаларының өсу қарқыны жылдамдатылды. 2010 жылғы 1-тоқсандағы 1,5%-ға баға төмендеуінен кейін 2-тоқсанда баға 2,3% - ға көтерілді (2009 жылғы 2-тоқсанда – 32,4%).

2010 жылғы 2-тоқсанда энергия ресурстарының құны 1,5%-ға (2009 жылғы 2-тоқсанда – өсуі 33,3%) төмендеді. Энергия ресурстарының құрамында мұнай өндіру бағасы 2,3%-ға (2010 жылғы 1-тоқсанда – төмендеуі 3,1%) азайды, газ конденсатының құны – 6,5%-ға (төмендеуі 4,9%) өсті.

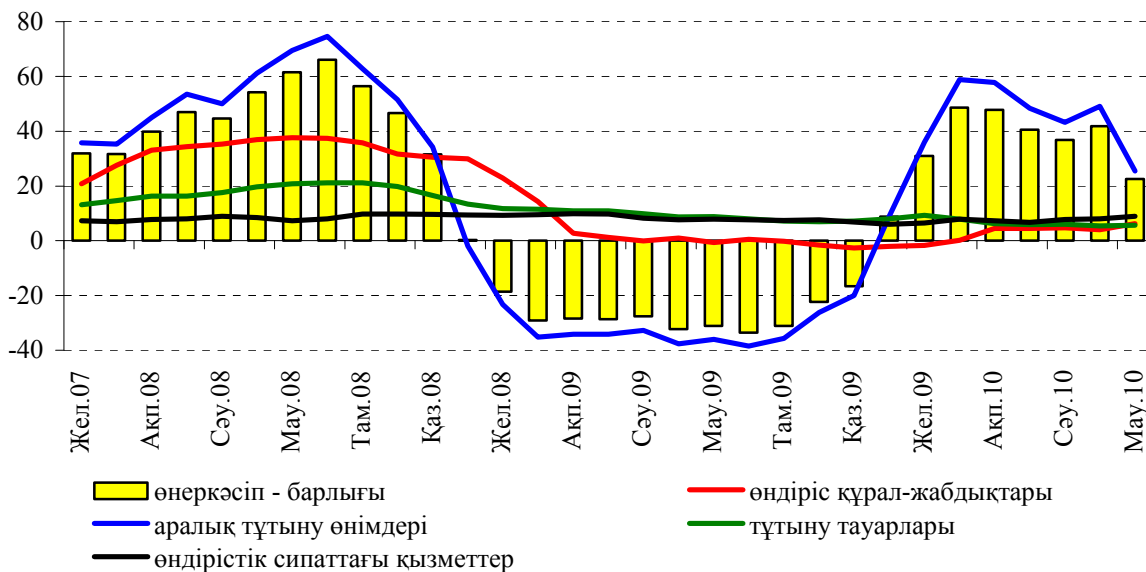
Өндіру саласында қалыптасқан баға конъюнктурасының ықпалымен өңдеуші өнеркәсіптегі бағаның өсу қарқыны 2010 жылғы 2-тоқсанда 2,9%-ды құрап, сондай-ақ жылдамдатылды (2009 жылғы 2-тоқсанда – 2,1%). Металлургиялық өнеркәсіптегі бағалар 5,2%-ға көтерілді, сусындарды және темекіні қоса алғанда азық-түлік өнімдерін өндіру 1,1%-ға қымбаттады, мұнай өңдеу өнімдерінің бағасы 3,1%-ға төмендеді.

Электр энергиясын, газды және суды өндіру мен бөлуде 2010 жылғы 2-тоқсанда электр энергиясы мен судың тарифтерінің көтерілуімен байланысты алдыңғы тоқсанда 13,4%-ды құраған өсуден кейін 0,9%-ды құраған өсудің баяулауы байқалды.

2010 жылғы маусымда өнеркәсіп өндірісінде жылдық көрсетуде бағаның өсуі (2010 жылғы маусымда 2009 жылғы маусымға қарағанда) 22,5%-ды құрады (6-график).

6-график

Өнеркәсіп өнімін өндіруші кәсіпорындар бағалары индексінің динамикасы (өткен жылдың тиісті айына %-бен)

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Статистика агенттігі

Өндірілген өнім жылдық көрсетуде 23,2%-ға, оның ішінде аралық тұтыну өнімі – 25,4%-ға, тұтыну тауарлары - 5,7%-ға, өндіріс құралдары – 6,3%-ға қымбаттады. Өндірістік сипаттағы қызмет көрсетулер 8,9%-ға қымбаттады.

1.3.2. Ауыл шаруашылығындағы бағалар

2010 жылғы 2-тоқсанда барлық арналар бойынша сатылған ауыл шаруашылығы өнімдерінің бағасы 2,0%-ға төмендеді (2009 жылғы 2-тоқсанда – 2,1%). Ауыл шаруашылығындағы бағалар динамикасы өсімдік шаруашылығы өнімдері, сол сияқты мал шаруашылығы өнімдері бағасының арзандауы үдерісінің әсерінен қалыптасты.

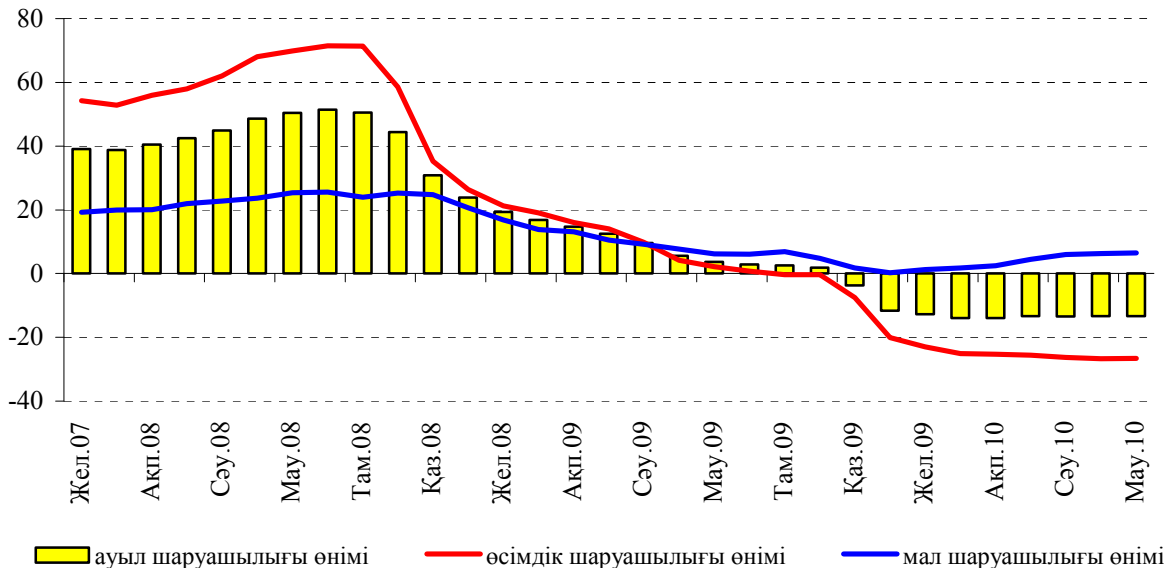
Сәуір-маусымда өсімдік шаруашылығы өнімдері 2,5%-ға арзандады, бұл дәнді дақылдар бағасының 3,1%-ға төмендеуіне байланысты. Қазақстанда және Қазақстан бидайын импорттаушы елдерде 2009 жылы астықтың айтарлықтай көп жиналуы астықты өткізу проблемасының туындауына себепші бола отырып бидай бағасының құлдырауына әкелді және ауыл шаруашылығында бағаның төмендеуінің айқындаушы факторы болды.

2010 жылғы 2-тоқсанда мал шаруашылығы өнімдері маусымдық факторына байланысты 1,4%-ға арзандады, бұл ретте мал және құс еті 3,3%-ға өсті, шикі сүттің құны 7,7%-ға төмендеді, жұмыртқа 14,9%-ға арзандады.

2010 жылғы маусымның қорытындысы бойынша ауыл шаруашылығы өнімі жылдық көрсетуде 13,3%-ға төмендеді. Бұл ретте өсімдік шаруашылығы өнімі 26,6%-ға арзандады, мал шаруашылығы өнімінің бағасы 6,5%-ға өсті (7-график).

7-график

Ауыл шаруашылығы өнімі бағалары индексінің динамикасы (өткен жылғы тиісті айға %-бен)

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Статистика агенттігі

1.3.3. Кәсіпорындар мониторингі

2010 жылғы 2-тоқсанда алғаш рет 2008 жылғы 4-тоқсаннан бастап алдыңғы тоқсандағымен салыстырғанда кәсіпорындардың дайын өніміне деген сұраныстың өсуі байқалды. Оған дайын өнімге сұраныстың 2010 жылғы 1-тоқсанда 40,9-дан 54,6-ға дейін өзгеруінің диффузиялық индексі ретінде жинақталған индикатордың ұлғаюы себепші болды (8-график). Бұл ретте көрсеткіштің ұлғаюын 28,0% (2010 жылғы 1-тоқсанда – 15,0%), төмендеуін – 18,9% (2010 жылғы 1-тоқсанда – 33,2%) атап өтті.

«Электр энергиясын, газды және суды өндіру және бөлу» саласын қоспағанда, экономиканың барлық салаларында дерлік сұраныстың өсуі байқалды.

2010 жылғы 3-тоқсанда 2009 жылғы 2-тоқсанмен салыстырғанда жалпы экономика бойынша дайын өнімге сұраныстың бұдан әрі өсуі күтіледі: сұраныстың өзгеруінің диффузиялық индексі 57,0 дейінгі белгіге өсті. Бұл ретте пікіртерімге қатысушы кәсіпорындардың 23,0%-ы дайын өнімге сұраныстың өсуін, 8,9%-ы төмендеуін күтеді. Көрсеткіштің айтарлықтай өсуі «ауыл шаруашылығы, аң аулау және орман», «өндеуші өнеркәсіп» және «құрылыс» сияқты салаларда күтіледі.

2010 жылғы 2-тоқсанда кәсіпорындардың дайын өнімінің бағасына қатысты жағдай өткен тоқсандағымен салыстырғанда көрсеткіштің өсу қарқынының кейбір төмендеуімен сипатталады: дайын өнім бағасы өзгеруінің диффузиялық индексі 54,9 белгісіне дейін (2010 жылғы 1-тоқсанда 55,6) түсті. Өнімінің бағасы өскен кәсіпорындардың үлесі өткен тоқсанмен салыстырғанда 17,3-ды құрап, (2010 жылғы 1-тоқсанда – 21,1%) азайды.

«Қонай үйлер мен мейрамханалар», «электр энергиясын, газды және суды өндіру және бөлу» және «өндіруші өнеркәсіп» сияқты экономиканың салаларында бағаның өсу қарқыны анағұрлым төмендеді. Ауыл шаруашылығында дайын өнім бағасының өткен тоқсанмен салыстырғанда төмендеуінің баяулауы жалғасты.

2010 жылғы 3-тоқсанда дайын өнім бағасы өзгеруінің диффузиялық индексі өткен тоқсанмен салыстырғанда 56,1 белгісіне дейін өсті. Бұл, бірінші кезекте, бағаның 2,9%-ға дейін төмендеуін (2010 жылғы 2-тоқсанда – 7,5%) күтетін кәсіпорындар үлесінің біршама азаюымен байланысты. Дайын өнімінің бағасының өсуін күткен кәсіпорындардың үлесі 15,2% құрады (2010 жылғы 2-тоқсанда – 17,3%).

2010 жылғы 2-тоқсанда экономика бойынша тұтастай алғанда жоғары деңгейде қалып отырған шикізат пен материалдар бағасының өсу қарқыны шамалы төмендеді: шикізат және материалдар бағасы өзгеруінің диффузиялық индексінің мәні 67,5 болды. «Өндеуші өнеркәсіп» және «құрылыс» салаларын қоспағанда көрсеткіштің өсу қарқынының баяулауы барлық салаларда байқалды. Тұтастай алғанда көрсеткіштің одан әрі төмендеуі байқалған «қонақ үйлер мен мейрамханалар» салаларын қоспағанда салалардың көпшілігінде бағаның өсуі байқалды. Талдау бойынша жалпы алғанда шикізат және материалдар бағасының өсуін атап өткен кәсіпорындардың саны 44,6% құрап (2010 жылғы 1-тоқсанда- 48,0%-дан), төмендеді. Шикізат және материалдар бағасының төмендеуін атап өткен кәсіпорындардың үлесі 2,2%-ды (2010 жылғы 1-тоқсанда – 2,9%) құрады. Көрсеткіштердің өзгермегендігін атап көрсеткен респонденттердің саны 45,8%-ға дейін (2010 жылғы 1-тоқсанда – 41,6%) өсті.

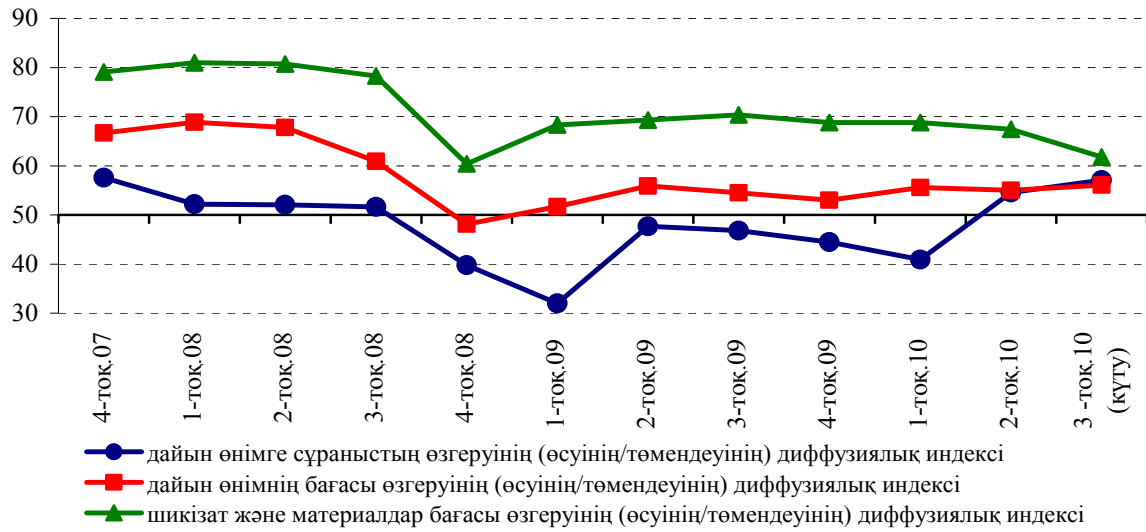
2010 жылғы 3-тоқсан бойынша шикізат және материалдар бағасы өзгеруінің диффузиялық индексі 61,7 белгісіне дейін түсті, бұл кәсіпорындардың бағаның одан әрі өсуін, бірақ неғұрлым төмен қарқынмен өсуін күтетіндігін білдіреді. Бұл ретте бағаның өсуін күтетін респонденттердің саны 32,3%-ға дейін төмендеді, ал көрсеткіштің төмендеуін атап кәсіпорындардың үлесі 1,5% құрады (8-график).

Осылайша, тиісті диффузиялық индекстердің динамикасына қарай, кәсіпорындардың 2010 жылғы 3-тоқсан бойынша күтулері бірінші кезекте, дайын өнім сұранысының және бағасының өсуіне және шикізат пен материалдарға бағаның өсуінің айтарлықтай баяулауына байланысты.

8-график

Сұраныс пен бағалар өзгерісінің диффузиялық индекстері

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

2. Инфляция факторлары

2.1. Жиынтық сұраныс

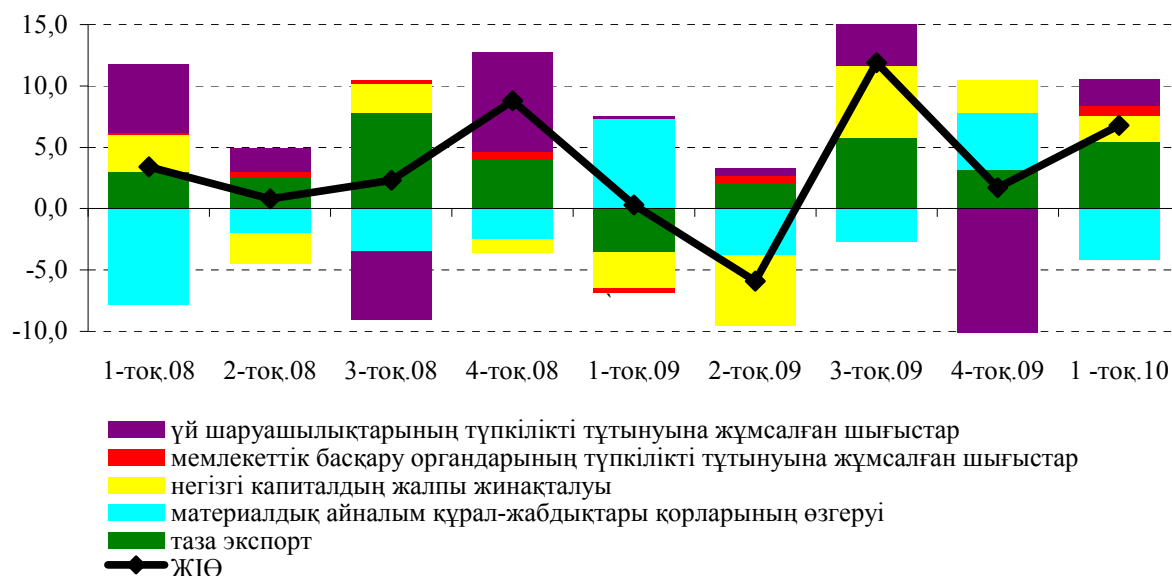
2010 жылғы 1-тоқсанда түпкілікті пайдалану әдісі бойынша ЖІӨ 2009 жылғы тиісті кезеңмен салыстырғанда нақты көрсетуде 6,8%-ға (өткен тоқсанда – 1,7%) ұлғайды.

ЖІӨ негізгі құрамдас бөліктерінің бірінің (материалдық айналым қаражатының) құлдырауына қарамастан таза экспорттың елеулі өсуі және түпкілікті пайдалануға жұмсалатын шығыстардың ұлғаюы ЖІӨ өсуінің жылдамдатылуына себепші болды. Түпкілікті пайдалану шығыстары 5,2%-ға өсті, жалпы жинақталу 8,1%-ға төмендеді, таза экспорт 57,1%-ға өсті.

ЖІӨ өсуіне таза экспорттың салымы – 5,4%-ды, негізгі капиталдың жалпы жинақталуы – 2,2%, үй шаруашылығын тұтыну- 2,2%, материалдық айналым қаражаты қорларының өзгеруі –(-) 4,2%-ды құрады (9-график).

9-график

Жиынтық сұраныстың құрамдас бөліктерінің ЖІӨ өсуіне салымы, %-бен

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Статистика агенттігінің деректері, Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің есептері

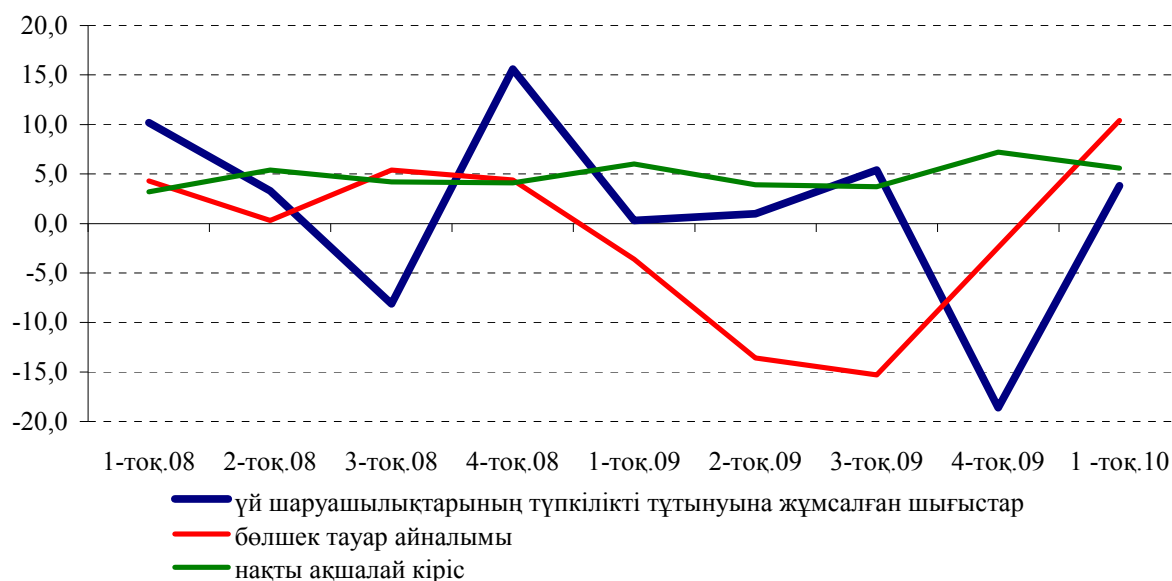
2.1.1. Жеке тұтыну және инвестициялық сұраныс

2010 жылғы 1-тоқсанда үй шаруашылықтарының түпкілікті тұтынуына жұмсалған шығыстар 2009 жылғы тиісті кезеңге қарағанда 3,8%-ға (2009 жылғы 4-тоқсанда төмендеуі –18,6%-ға) ұлғайды.

Бұл ретте нақты көрсеткіштегі жан басына шаққандағы ақша кірісінің өсуі қарқынының 5,6%-ға дейін баяулағанына қарамастан (2009 жылғы 4-тоқсанда – 7,2%-ға) бөлшек тауар айналымы 10,4%-ға (2009 жылғы 4-тоқсанда – төмендеуі 2,4%-ға) ұлғайды (10-график).

10-график

Халықтың шығыстары мен кірістерінің динамикасы (өткен жылғы тиісті кезеңге %-бен)

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Статистика агенттігінің деректері, Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің есептері

Қазақстанның экономикасындағы және қаржы секторындағы жағдайдың тұрақтануы, тұтастай алғанда әлемдік дағдарыстың теріс салдарларын еңсеру, сондай-ақ 2010 жылдың басында әлеуметтік төлемдер мен зейнетақы мөлшерінің ұлғаюы халықтың тұтыну тәртібі моделінің өзгеруіне себепші болды. Нәтижесінде, 2009 жыл бойы құлдыраудан кейін ағымдағы жылдың басынан бастап үлес салмағы бөлшек тауар айналымының жалпы көлемінде біршама және 56%-ды құрайтын сатушы кәсіпорындарда (магазиндерде, сауда орталықтарында) тауарларды сату көлемі өсе бастады.

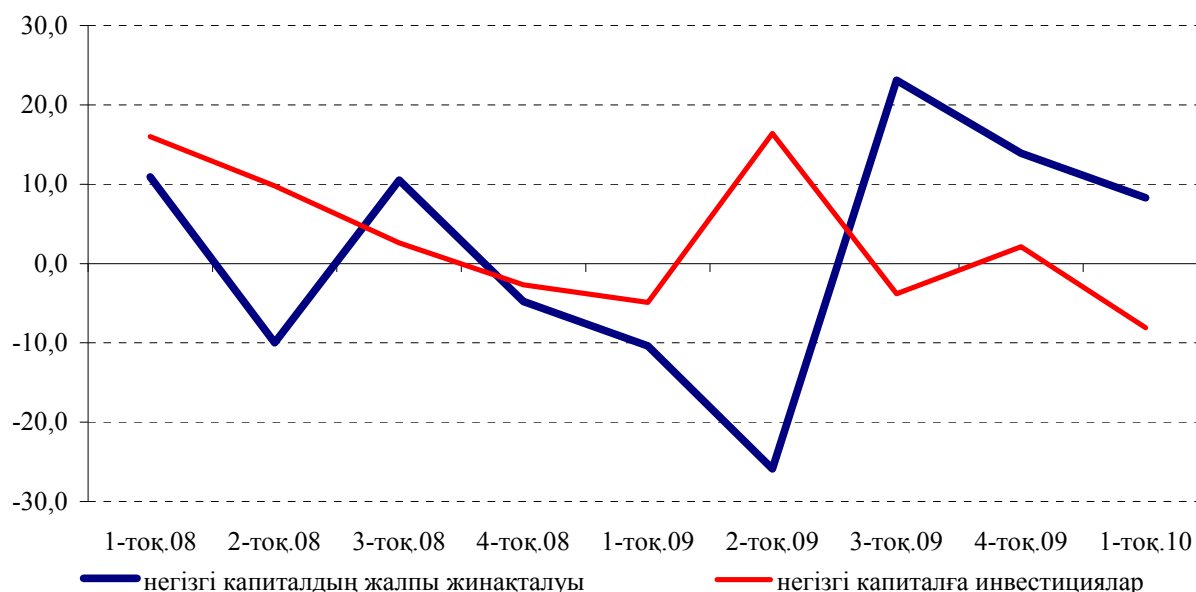
2010 жылдың 1-тоқсанында 2009 жылдың тиісті кезеңімен салыстырғанда ЖІӨ құрылымындағы жалпы жинақтауға жұмсалған шығыстардың жалпы көлемі 8,1%-ға төмендеп, ол ЖІӨ өсуінің қалыптасуына (-)2,0% мөлшерінде теріс әсер етті.

Оның құрылымында негізгі капиталдың жалпы жинақталуы 8,3%-ға ұлғайды, және кәсіпорындардың инвестициялық белсенділігінің төмендеуіне және инвестицияның негізгі капиталға 8,1%-ға азаюына (11-график) қарамастан, ЖІӨ өсуіне 2,2% мөлшерінде оң әсер етті.

Алайда материалдық айналым қаражаты қорының номиналдық көрсетуде 2 еседен астам өзгеруінің барынша құлдырауы ЖІӨ өсуінің қалыптасуына (-)4,2% мөлшерінде теріс әсер етті, бұл нәтижесінде бірінші құрамдас бөлік қол жеткізген оң әсерді бейтараптандырды және тұтастай алғанда жалпы жинақталу көрсеткішінің төмендеуіне әкелді.

11-график

Негізгі капиталға инвестицияларға жұмсалатын шығыстардың динамикасы (өткен жылғы тиісті кезеңге %-бен)

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Статистика агенттігінің деректері, Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің есептері

2.1.2. Мемлекеттік тұтыну

2010 жылғы 1-тоқсанда мемлекеттік басқару органдарының түпкілікті тұтынуына арналған шығыстар 2009 жылғы тиісті кезеңмен салыстырғанда 11,2%-ға (2009 жылғы 4-тоқсанда – 0,6%-ға) өсті.

Тұтастай алғанда 2010 жылғы 1-тоқсанда мемлекеттік бюджеттің шығыстары (заемдарды өтеуді ескермей) 1 004,1 млрд. теңге сомаға немесе ЖІӨ-ге шаққанда 25,9% қаржыландырылды. 2009 жылғы тиісті кезеңдегі көрсеткіштермен салыстырғанда олар 41,5%-ға азайды.

Мемлекеттік бюджеттің ағымдағы шығындары 2009 жылғы 1-тоқсанмен салыстырғанда 682,9 млрд. теңгені (шығыстардың жалпы көлемінің 63,3%) құрады, бұл 17,1%-ға артық. Ағымдағы шығындар құрамында қызметтер мен жұмыстарды сатып алуға, сондай-ақ жеке тұлғаларға ағымдағы трансферттерге жұмсалған шығындар анағұрлым өсті. Мемлекеттік бюджеттің күрделі шығындары 2010 жылғы 1-тоқсанда 2009 жылғы тиісті кезеңмен салыстырғанда 85,1%-ға (мемлекеттік бюджет шығыстары көлемінің 17,7%) негізінен, негізгі капиталды құруға арналған шығыстардың ұлғаюы есебінен өсті. Қаржы активтерін сатып алуға жұмсалған шығыстар 2,1 есе (шығыстардың жалпы көлемінің 4,6%) өсті. Егер 2009 жылғы 1-тоқсанда бюджеттік кредиттер берілмесе, 2010 жылғы 1-тоқсанда олар 80,7 млрд. теңгені немесе мемлекеттік бюджет шығыстары көлемінің 7,5%-ын құрады.

2010 жылғы қаңтар-наурызда мемлекеттік бюджеттің түсімдері 981,4 млрд. теңгені немесе ЖІӨ-ге шаққанда 25,3%-ды құрады, бұл 2009 жылдың қаңтар-наурызымен салыстырғанда 23,1%-ға көп. Мемлекеттік бюджет кірістерінің құрылымы былайша қалыптасты: салықтық түсімдер 60,7%-ды (2009 жылғы 1-тоқсанда – 64,7%), ресми трансферттер – 36,7%-ды (31,4%) құрады. Ресми трансферттердің жоғары үлесі республикалық бюджетке Қазақстан Республикасының Ұлттық қорынан кепілді трансферттердің түсуімен қамтамасыз етілді.

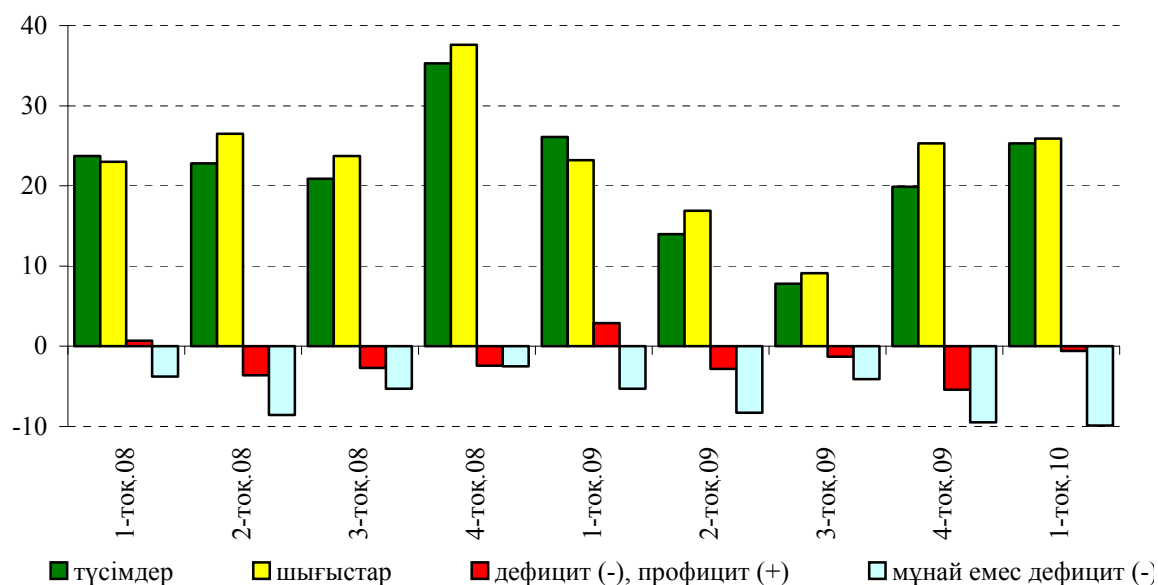
Тұтастай алғанда, 2010 жылғы 1-тоқсанда салық түсімдері 2009 жылғы 1-тоқсанмен салыстырғанда 15,4%-ға ұлғайды, бұл қосымша құн салығы және жеке табыс салығы бойынша түсімдердің ұлғаюымен қамтамасыз етілді.

2009 жылғы 1-тоқсанмен салыстырғанда 2010 жылғы 1-тоқсанда салықтық емес түсімдердің көлемі 24,8%-ға төмендеді, негізгі капиталды сатудан түскен түсімдер 4,6%-ға, трансферттердің түсімі – 44,0% ұлғайды.

2010 жылғы 1-тоқсанда мемлекеттік бюджет шығыстарының оның түсімдерінен асып түсуі нәтижесінде 22,7 млрд. теңге дефицит қалыптасты (ЖІӨ-нің 0,6%), бұл ретте 2009 жылғы 1-тоқсанда дефицит 87,3 млрд. теңгені құрады (12-график). Ұлттық қордан 360,0 млрд. теңге мөлшерінде аударылған трансферттерді ескермегенде, 2010 жылғы 1-тоқсан 382,7 млрд. теңге мөлшеріндегі мұнай емес дефицитпен аяқталатын еді.

12-график

Мемлекеттік бюджеттің орындалуы, ЖІӨ-ге %-бен

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Қаржы министрлігі, Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің есептері

2010 жылғы 1-тоқсан ішінде Қаржы министрлігі негізінен мемлекеттік эмиссиялық бағалы қағаздарды шығару арқылы 166,6 млрд. теңге мөлшерінде заем қаражатын тартты. Осы кезең ішінде 74,5 млрд. теңге сомаға бұрын шығарылған бағалы қағаздар бойынша борыштық міндеттемелер де өтелді. Нәтижесінде Қазақстан Республикасы Үкіметінің Ұлттық Банктегі шотындағы қалдығы мемлекеттік бюджет дефицитін қаржыландыруды ескере отырып 69,5 млрд. теңгеге ұлғайды.

2010 жылғы 1-тоқсанда Үкіметтің ішкі борышы 2009 жылғы 1-тоқсанның қорытындысымен салыстырғанда (ЖІӨ-ге шаққанда 5,3%) 1 373,4 млрд. теңгеге (ЖІӨ-ге шаққанда 8,6%) дейін, яғни 60,8%-ға ұлғайды және мемлекеттік ұзақ мерзімді қазынашылық міндеттемелерді (МЕУКАМ), мемлекеттік ұзақ мерзімді жинақтаушы қазынашылық міндеттемелерді (МЕУЖКАМ), мемлекеттік орта мерзімді міндеттемелерді (МЕОКАМ) шығарумен қамтамасыз етілді. Үкіметтің сыртқы борышы 2010 жылғы 1-тоқсанда 2009 жылғы 1-тоқсанның көрсеткішімен салыстырғанда (ЖІӨ-ге шаққанда 1,4%) 44,0%-ға ұлғайып, 2,2 млрд. АҚШ долл. (ЖІӨ-ге шаққанда 2,1%) құрады.

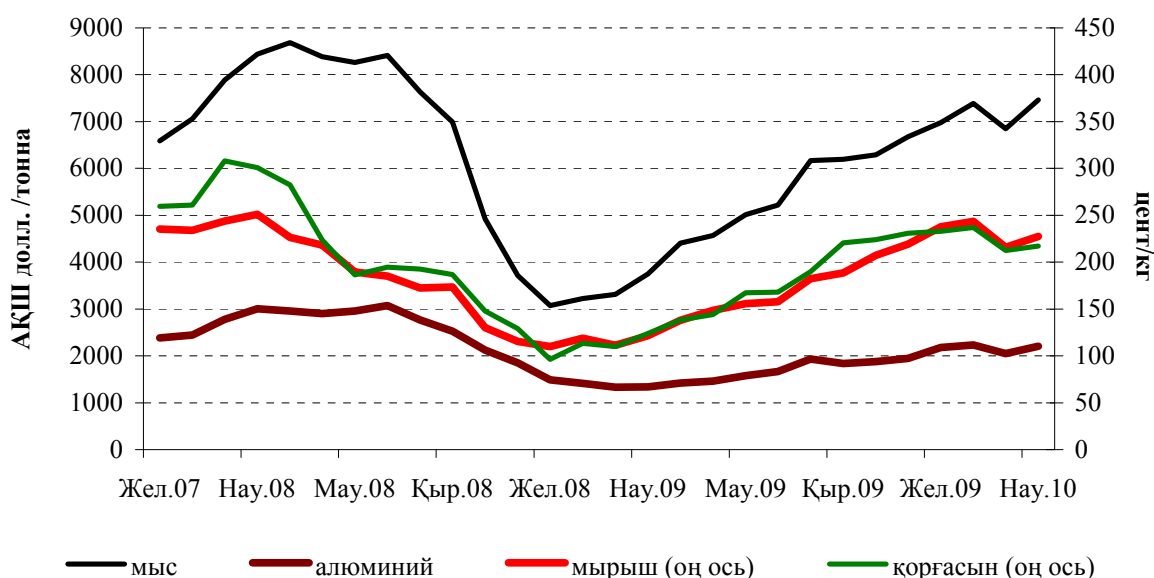
2.1.3. Сыртқы сектор

– Әлемдік бағалар

2010 жылғы 1-тоқсанда әлемдік тауар нарықтарындағы жағдай жекелеген тауарлар бағасының құбылмалылығымен сипатталды. Мәселен, 2009 жылдың аяғындағы өсуден кейін металдың бағасы 2010 жылғы ақпанда шамалы төмендеді, ал 2010 жылғы наурызда қайта өсе бастады. Тұтастай алғанда 2010 жылғы қаңтар-наурызда мыстың бағасы 6,9%-ға өсті және осы кезеңде орташа алғанда бір тонна үшін 7232 АҚШ долл. деңгейінде, тиісінше алюминий – 1,2%-ға және бір тоннасы үшін 2163 АҚШ долл. қалыптасты. Қорғасынның әлемдік бағасы бір килограммы үшін 221,1 центті құрап 6,7%-ға және тиісінше мырыш – 4,3%-ға және бір килограммы үшін 228,9 центке төмендеді (13-график).

13-график

Металдың әлемдік бағасының динамикасы

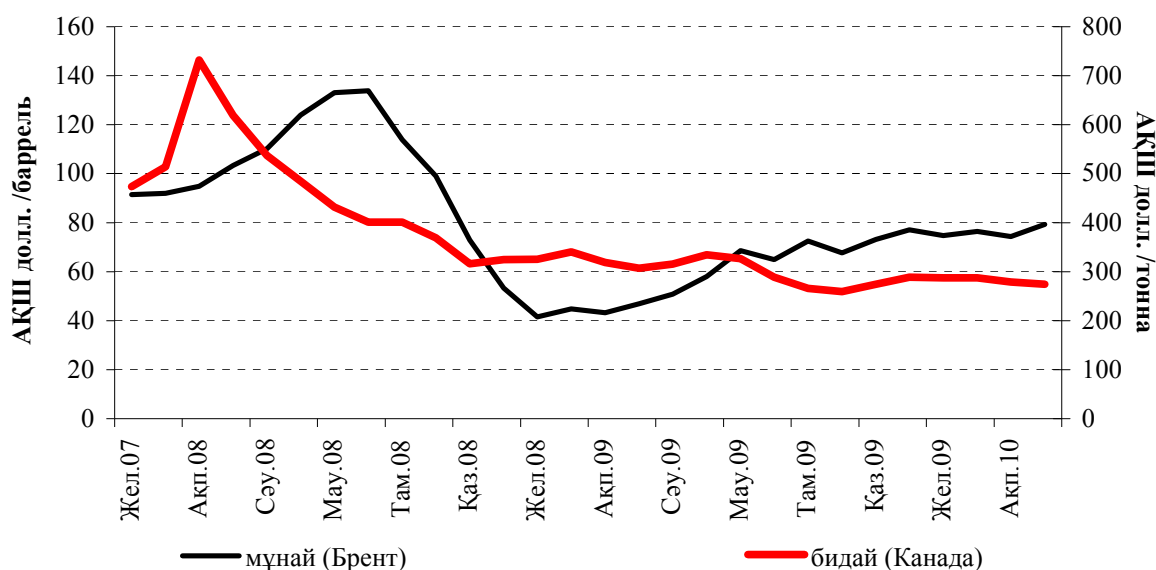
Дерек көзі: Дүниежүзілік Банк

2010 жылғы 1-тоқсанда мұнайдың әлемдік бағасы тұрақсыз үрдіспен құбылмалы болып қалды. Мәселен, қаңтардағы баға өсімі ақпандағы төмендеумен алмасты, ал наурызда олардың өсу үрдісі қайта байқалды. Тұтастай алғанда 2010 жылғы қаңтар-наурызда Brent сортындағы мұнайдың бағасы 6,2% өсті және кезеңде орташа алғанда бір баррель үшін 76,65 АҚШ долл. деңгейінде қалыптасты (14-график).

Бидайдың әлемдік бағасы сондай-ақ тұрақсыз болды. Қаңтарда бидайдың бағасы тұрақты болды, ал ақпан-наурызда төмендеді. Тұтастай алғанда 2010 жылғы қаңтар-наурызда бидайдың (Канада) әлемдік бағасы 4,5% төмендеді және бір тонна үшін орташа алғанда 280,2 АҚШ долл. деңгейінде қалыптасты (14-график).

14-график

Мұнайдың (Брент), бидайдың (Канада) әлемдік бағасының динамикасы

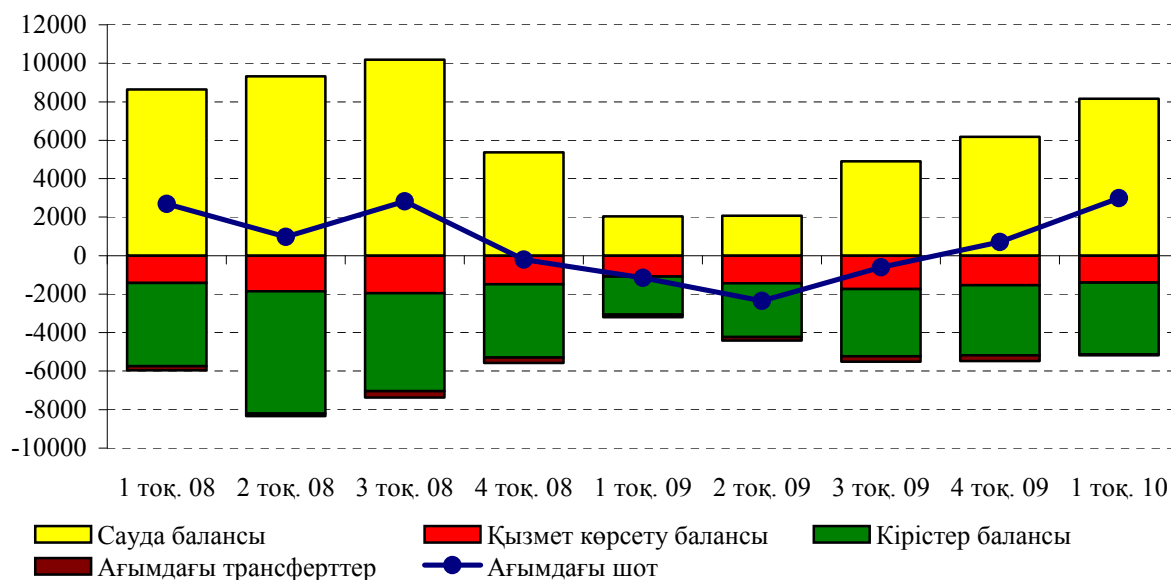
Дерек көзі: Дүниежүзілік Банк

– Төлем балансы

2010 жылғы 1-тоқсанның қорытындысы бойынша төлем балансының ағымдағы шоты 3,0 млрд. АҚШ долл. жуық оң сальдомен қалыптасты (15-график).

15-график

Ағымдағы операциялар шотының балансы, млн. АҚШ долл

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

Ағымдағы операциялар шотының профицитіне негізгі үлес энергия тасымалдаудың әлемдік нарығындағы қолайлы баға конъюнктурасы аясында тауар экспортынан біршама түсімдер негізінде қалыптасты, бұл тауарлар импортына және төлем балансының ағымдағы операциялар шотының басқа құрамдас бөліктері бойынша ресурстарды нетто-әкетуге арналған шығыстарды өтеуге мүмкіндік берді. Мәселен,

2010 жылғы 1-тоқсанда тауарлар экспортынан түсімдер 66,9%-ға ұлғайды, ал тауар импортына арналған шығыстар 2009 жылғы 1-тоқсанмен салыстырғанда 11,0% қысқарды. Осылайша сауда балансының оң сальдосы 2009 жылғы 1-тоқсанмен салыстырғанда 6,1 млрд. АҚШ долл. өсті және 8,2 млрд. АҚШ долларына жетті. Қызмет көрсету балансының дефициті 2009 жылғы 1-тоқсанмен салыстырғанда 28,9%-ға өсті және 1,4 млрд. АҚШ долл. болды, ал кірістер балансының дефициті анағұрлым көп 89,5%-ға 3,7 млрд. АҚШ долл. дейін ұлғайды. Ағымдағы трансферттер бойынша теріс баланс барлығы 47,8 млн. АҚШ долл. құрап, 63,4%-ды қысқарды.

Капиталмен және қаржымен жасалған операциялар шоты бойынша ресурстардың нетто-әкелінуі 2010 жылғы 1-тоқсанда 2,2 млрд. АҚШ долл. құрады (2009 жылғы 1-тоқсанда – 3,3 млрд. АҚШ долл.). Резиденттердің шетелдік активтері (резервтік активтерді қоспағанда) 2009 жылғы 1-тоқсандағы 3,3 млрд. АҚШ долл. төмендеумен салыстырғанда 619,7 млн. өсті. Резиденттердің сыртқы міндеттемелерінің төмендеуі 309,4 млн. АҚШ долл. құрады (2009 жылғы 1-тоқсанда 38,2 млн. долл.).

Нәтижесінде төлем балансының операциялары бойынша оң сальдо 2010 жылғы 1-тоқсанда 4,3 млрд. АҚШ долл. құрады (2009 жылғы 1-тоқсанда дефицит 0,6 млрд. АҚШ долл.).

– Сауда талаптары және нақты тиімді айырбастау бағамы

2009 жылғы 1-тоқсанмен салыстырғанда сауда талаптарының орташа алынған индексі 2010 жылғы 1 –тоқсанда 22,6%-ға жоғары болды. Бұл ретте қазақстандық экспорт бағасының жиынтық индексі 48,2%-ға, ал импорттық баға индексі - 9,4%-ға көп болды (1-кесте).

1-кесте

Баға индекстерінің және сауда талаптарының өзгеруі (өткен жылғы тиісті кезеңге, %-бен)

	1 тоқ. 09	2 тоқ. 09	3 тоқ. 09	4 тоқ. 09	1 тоқ. 10
Экспорттық бағалар	-47,0	-52,5	-44,9	-16,6	48,2
Импорттық бағалар	-1,2	-15,8	-18,2	-3,4	9,4
Сауда талаптары	-45,8	-42,4	-34,4	-11,3	22,6
оның ішінде:					
Еуро аймағының елдері					
Экспорттық бағалар	-54,2	-56,5	-49,9	-18,0	66,0
Импорттық бағалар	17,7	0,1	12,8	32,5	22,4
Сауда талаптары	-57,8	-57,9	-59,2	-29,0	16,6
Ресей					
Экспорттық бағалар	-28,3	-36,2	-35,8	-14,7	23,4
Импорттық бағалар	-28,6	-25,5	-23,2	-2,6	28,5
Сауда талаптары	0,4	-15,0	-16,4	-12,6	-3,7

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

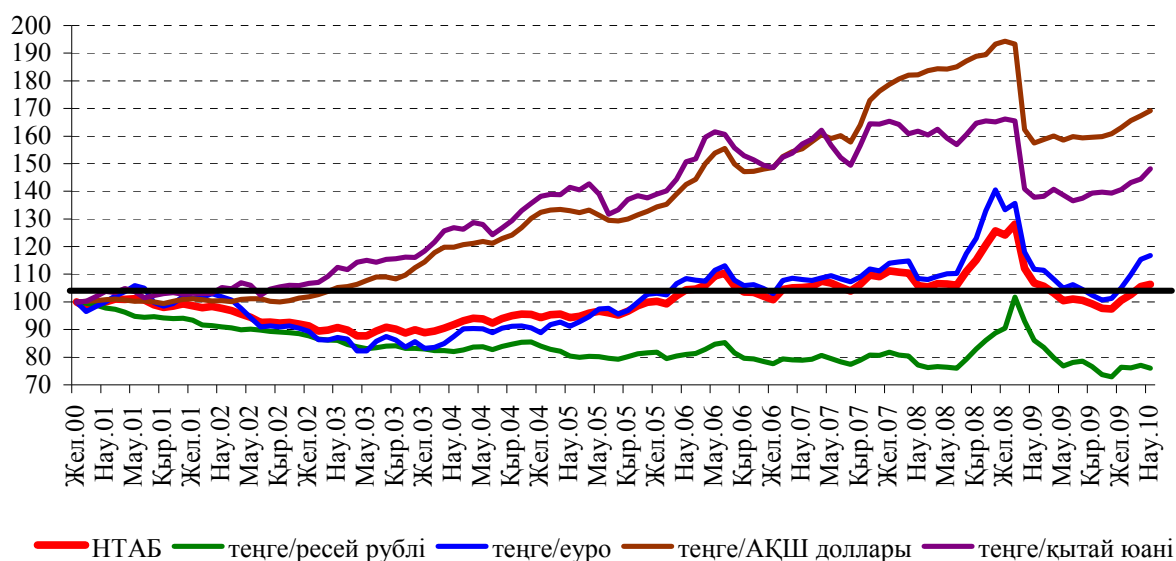
2010 жылғы 1-тоқсанның қорытындысы бойынша өткен кезеңмен салыстырғанда теңгенің нақты тиімді айырбастау бағамының индексі 6,4%-ға ұлғайды. Бұл ретте ТМД елдерінің валюталар қоржынына қатысты теңге 2,5%-ға, қалған елдердің қоржынына қатысты 7,9%-ға нығайды.

2010 жылғы 1-тоқсанда теңге нақты көрсетуде АҚШ долларына қатысты өткен кезеңмен салыстырғанда 3,8%-ға нығайды, еуроға қатысты 11,4%, ал ресей рубліне қатысты - 2,9%-ға нығайды (16-график).

16-график

Теңгенің нақты айырбас бағамдарының индекстері (2000 жылғы желтоқсан = 100%)

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

– Теңгенің нақты айырбастау бағамы

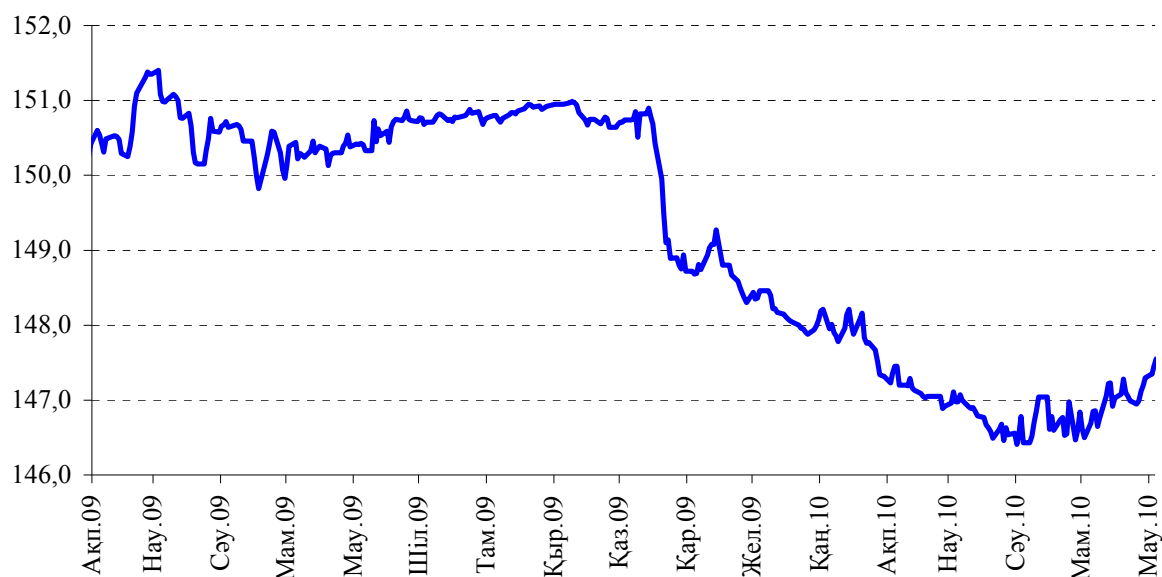
Теңгенің орташа алынған биржалық айырбастау бағамы 2010 жылғы 2-тоқсанда бір доллар үшін 146,89 теңгені құрады. Биржалық бағам кезеңнің аяғында бір доллар үшін 147,77 теңге болды. Жыл басынан бастап теңге номиналды көрсетуде АҚШ долларына қарағанда 0,6,% нығайды (17-график).

Сәуірде теңгенің бағамы АҚШ долларына қарағанда 0,4%-ға нығайды, мамыр және маусымда тиісінше 0,2% және 0,6% әлсіреді.

Ішкі валюта нарығының биржалық бөлігінде еуромен және ресей рублімен мәмілелердің көлемі аз ғана күйінде қалатындықтан, теңгенің осы валюталарға қатысты бағамы АҚШ долларына қатысты кросс-бағам негізінде есептеледі. Тиісінше, теңгенің еуроға және ресей рубліне қатысты бағамының динамикасы теңгенің АҚШ долларына бағамының динамикасымен, халықаралық қаржы нарығындағы бірыңғай еуропалық валюта ережесімен және Ресей Орталық Банкінің ресей рублінің валюталар қоржынына қатысты айырбастау бағамы саясатымен айқындалды.

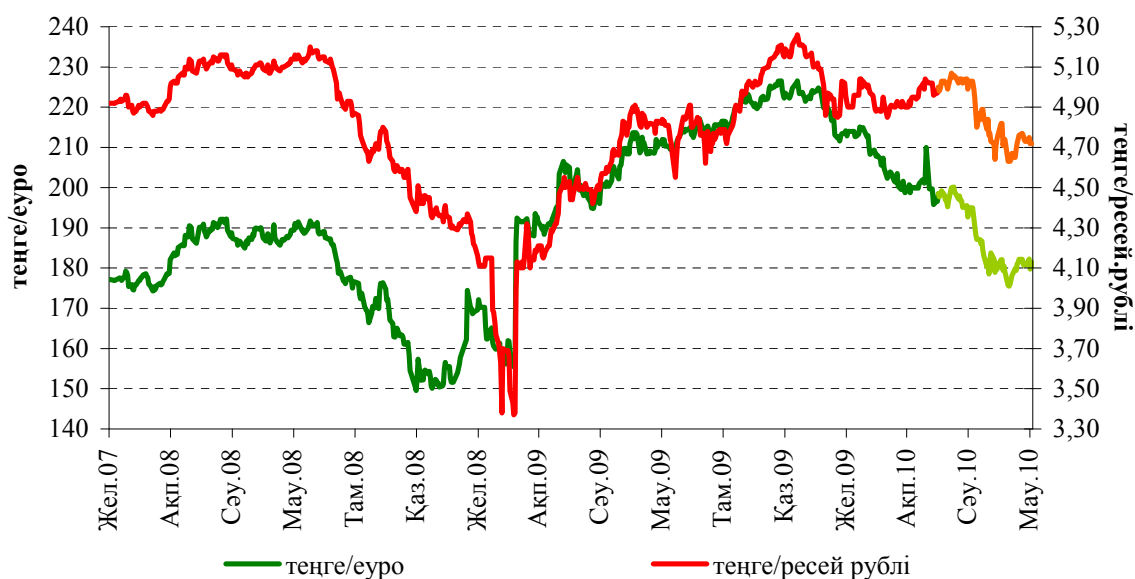
Тұтастай алғанда, 2010 жылғы 2-тоқсанда теңгенің еуроға ресми бағамы 6,7%-ға нығайды, ресей рубліне қатысты 1,6%-ға әлсіреді (18-график).

17- график

Тенгенің АҚШ долларына шаққандағы номиналдық айырбас бағамының динамикасы

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

18-график

Тенгенің еуроға және ресей рубліне шаққандағы ресми бағамының динамикасы

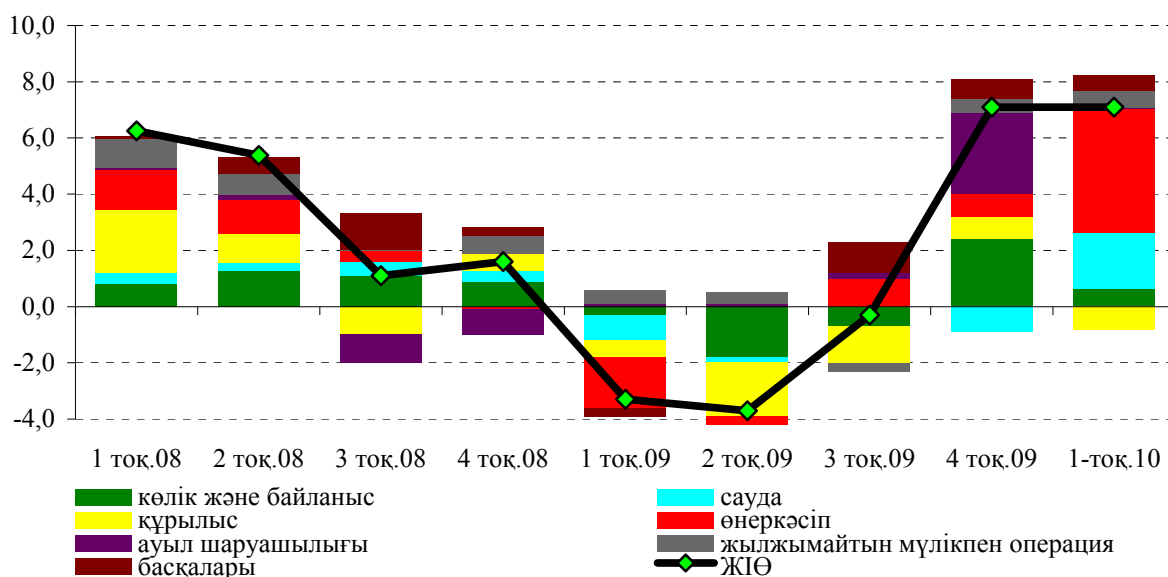
Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

2.2. Өндіріс

2010 жылғы 1-тоқсанда ЖІӨ өндірісінің көлемі ағымдағы бағамен 4372,9 млрд. теңге болды. Құрылысты, сондай-ақ қаржы және сақтандыру қызметін қоспағанда іс жүзінде экономиканың барлық салаларында өндіріс өсуінің оң ықпалының әсерінен ЖІӨ-і 2009 жылғы 1-тоқсанмен салыстырғанда нақты көрсетуде 7,1%-ға ұлғайды (2009 жылғы 4-тоқсанда бағалау бойынша өсу сондай-ақ 7,1%-ды құрады) (19-график).

19-график

Нақты ЖІӨ-нің өсуіне экономиканың негізгі саларының үлесі (өткен жылғы тиісті кезеңге %-бен)

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Статистика агенттігінің деректері, Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің есептері

ЖІӨ өсуі тауарлар өндірісіндегі де, сонымен қатар қызмет көрсету өндірісіндегі жағдайдың да жақсаруына байланысты, мұнда нақты көлем индекстерінің өсуі тиісінше 7,6% -ды және 1,8%-ды құрады.

Тауарлар өндірісінде ауыл шаруашылығы мен өнеркәсіп өсумен сипатталса, құрылыс төмендеуді көрсетті. Ауыл шаруашылығындағы нақты көлем индекстері 102,3%-ды, өнеркәсіпте – 112,5%-ды, құрылыста – 91,3%-ды құрады, бұл жиынтықта ЖІӨ-нің 3,6% мөлшерінде қалыптасуына оң үлес қосты.

Қызмет көрсету өндірісінде қаржы және сақтандыру нақты көлем индекстерінің 15,5%-ға құлдырауы барлық қалған құрамдас бөліктердің өсуімен толық бейтараптандырылды, бұл ЖІӨ 3,0% деңгейінде өсуіне оң үлес қосуға себепші болды.

2010 жылғы 1-тоқсанда ЖІӨ-нің жалпы көлеміндегі мәні теріс мәнмен пайдаланылатын қаржы делдалдығының жанама өлшенетін қызмет көрсетуі көлемінің төмендеуі ЖІӨ-нің өсуін қалыптастыруға 0,2% мөлшерінде өз үлесін қосты, ал өнімдер мен импортқа таза салықтардың өсуі ЖІӨ-ні тағы да 0,3% ұлғайтты.

2.3. Еңбек нарығы

2.3.1. Жұмыспен қамту және жұмыссыздық

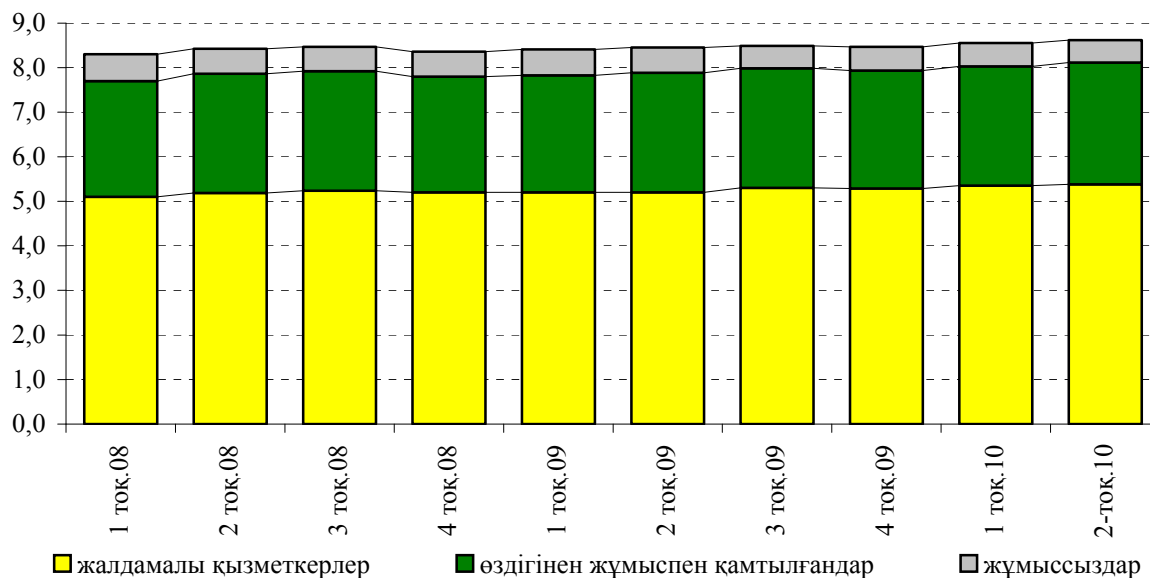
2010 жылғы 2-тоқсанда экономикада жұмыспен қамтылғандар саны алдын ала деректер бойынша өткен кезеңдегімен салыстырғанда 1,1% ұлғайып, 8,1 млн. адам болды. Бұл ретте жалдамалы қызметкерлердің саны 5,4 млн. адамға жетті (өсу 0,6%), өздігінен жұмыспен қамтылғандар 2,7 млн. адам (өсу 2,0%) болды.

Мемлекеттік және мемлекеттік емес ұйымдардағы жалдамалы қызметкерлердің құрылымында 4,4 млн. адам (жалдау бойынша барлық жұмыс істейтіндердің 81,2%), жеке тұлғаларда – 0,7 млн. адам (12,6%), шаруа (фермер) қожалықтарында – 0,3 млн. адам (6,1%) жұмыс істеді.

2010 жылғы 2-тоқсанда жұмыссыздар саны өткен кезеңдегімен салыстырғанда 4,2%, ал 2009 жылғы 2-тоқсанмен салыстарғанда – 11,3% азайып, 503,9 мың адамды құрады (20-график).

20-график

Экономикалық белсенді халықтың құрылымы, млн. адам

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Статистика агенттігі

2010 жылғы сәуірде және мамырда жалдамалы қызметкерлер құрамында құрылымдық өзгерістер жалғасты.

Өткен жылдың тиісті кезеңімен салыстырғанда өнеркәсіп; жылжымайтын мүлікпен операциялар; сауда, көлік және қоймада сақтау, білім беру, денсаулық сақтау және әлеуметтік қызметтер; кәсіби ғылыми және техникалық қызмет; өнер; ойын-сауық пен демалыс жұмыспен қамтудың өсуін қамтамасыз ететін негізгі салалар болды.

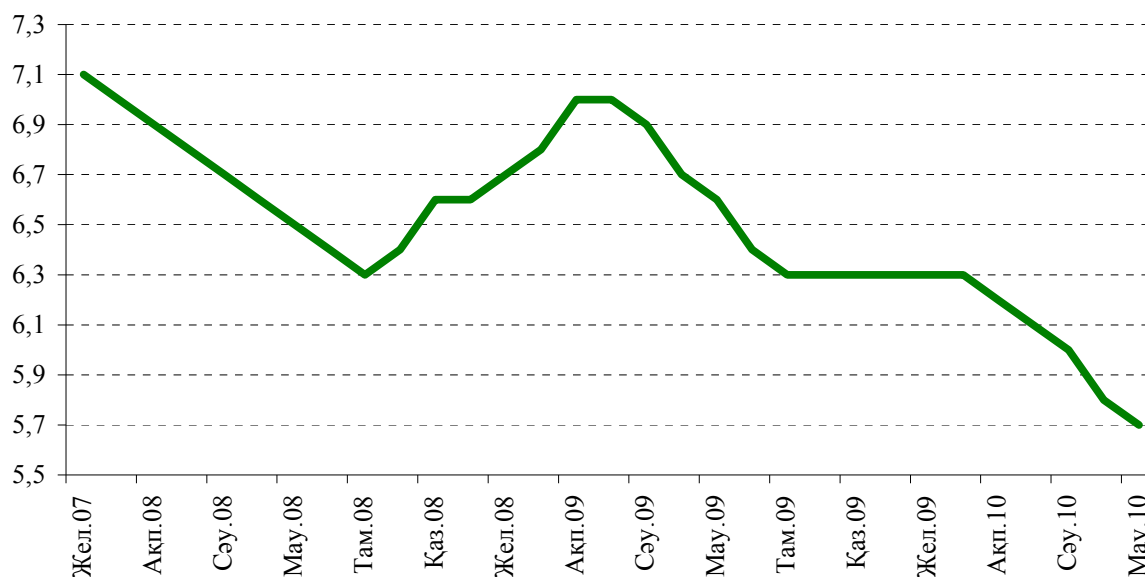
Жұмыспен қамтылғандардың анағұрлым көп кету пайызы құрылысқа, қаржы және сақтандыру қызметіне, мемлекеттік басқаруға, ақпарат пен байланысқа тиесілі болды.

Бір саладағы жұмыспен қамтылғандар санының төмендеуі олардың басқа салаларда өсуімен өтелді, нәтижесінде жұмыссыздық деңгейі 2010 жылғы 2-тоқсанда алдын ала деректер бойынша 5,8% құрап, 0,4 пайыздық тармаққа төмендеді (21-график).

Жұмыссыздық деңгейінің төмендеуіне және халықтың жұмыспен қамтылуының көтерілуіне аймақтық жұмыспен қамту және кадрларды қайта даярлау стратегиясы шеңберінде іске асырылатын шаралар (Жол картасы) едәуір ықпал етті.

21-график

Нақты жұмыссыздық деңгейі, %

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Статистика агенттігі

2.3.2. Жалақы және өнімділік

Ағымдағы жылда бюджеттік қызметкерлердің жалақысын көтеру күнін кейінге қалдыру 2009 жылғы тиісті тоқсанмен салыстырғанда жалақының анағұрлым төмен номиналды және нақты өсуіне әкелді.

2009 жылғы 4-тоқсанда номиналды жалақының өсу қарқыны жылдамдатылғаннан кейін 2010 жылғы 1-тоқсанда қарқын баяулады. 2009 жылғы тиісті кезеңнің көрсеткішімен салыстырғанда номиналды көрсеткіште орташа айлық жалақы 8,2%-ға өсті (2009 жылғы 1-тоқсанда – 13,1%). Нақты жалақы индексі 0,9%-ға (2009 жылғы 1-тоқсанда – 1,9%) ұлғайды.

2010 жылғы 1-тоқсанның соңғы айында жалақының анағұрлым елеулі өсуі байқалды. 2009 жылғы наурызда 2009 наурызбен салыстырғанда жалақы номиналды көрсетуде 9,5%-ға, ал нақты көрсетуде 2,2%-ға өсті.

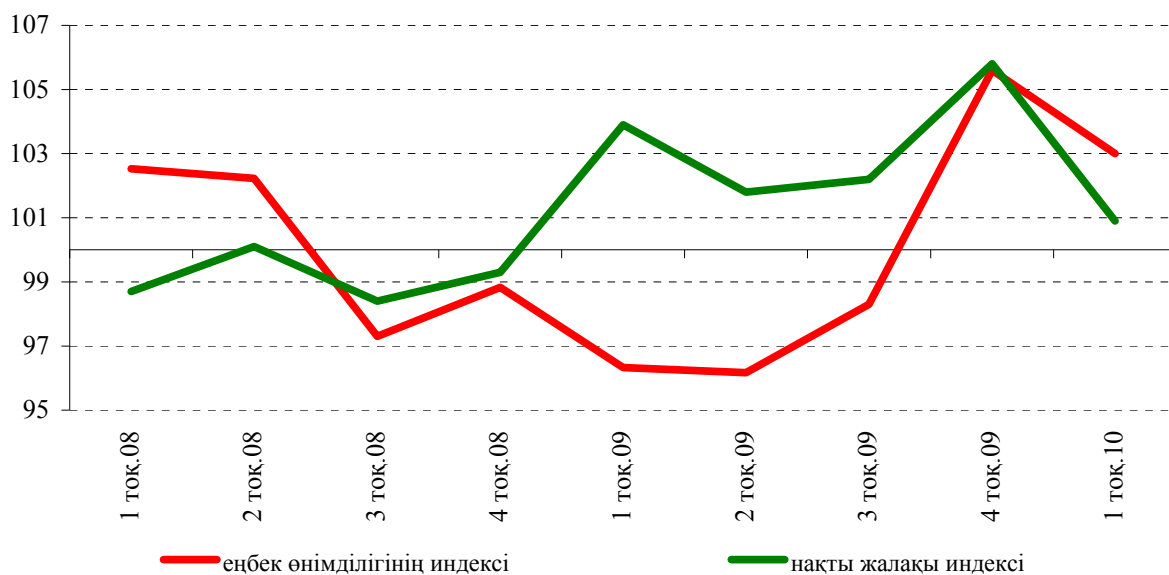
2010 жылғы 1-тоқсанда нақты көрсетуде өсім іс жүзінде тұру мен тамақтану, мемлекеттік басқару, білім беру мен денсаулық сақтау бойынша қызмет көрсетуді қоспағанда, экономиканың барлық салаларында байқалды. Бұл ретте тау-кен өндіруші өнеркәсіпте – 15,4%-ға және жылжымайтын мүлікпен операцияларда – 14,5%-ға жалақы анағұрлым өсті.

2010 жылғы мамырда жалақының ең жоғары деңгейі қаржы және сақтандыру секторында, кәсіби, ғылыми және техникалық қызметте, тау-кен өнеркәсібінде, ең төменгі – ауыл шаруашылығында, орман және балық шаруашылығында, білім беруде, өнерде, ойын-сауық және демалыс салаларында қалыптасты.

Жұмыспен қамтылғандар санының анағұрлым белсенді өсуі мен жұмыссыздықтың төмендеуі кезінде ЖІӨ құрамына кіретін салалардағы өсу қарқыны өткен тоқсанмен салыстырғанда Ұлттық Банктің бағалауы бойынша 2010 жылғы 1-тоқсанда еңбек өнімділігі индексінің 3,0% өсуіне алып келді (22-график).

22-график

**Еңбек өнімділігінің және нақты жалақының динамикасы
(өткен жылғы тиісті кезеңге %-бен)**

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Статистика агенттігінің деректері, Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің есептері

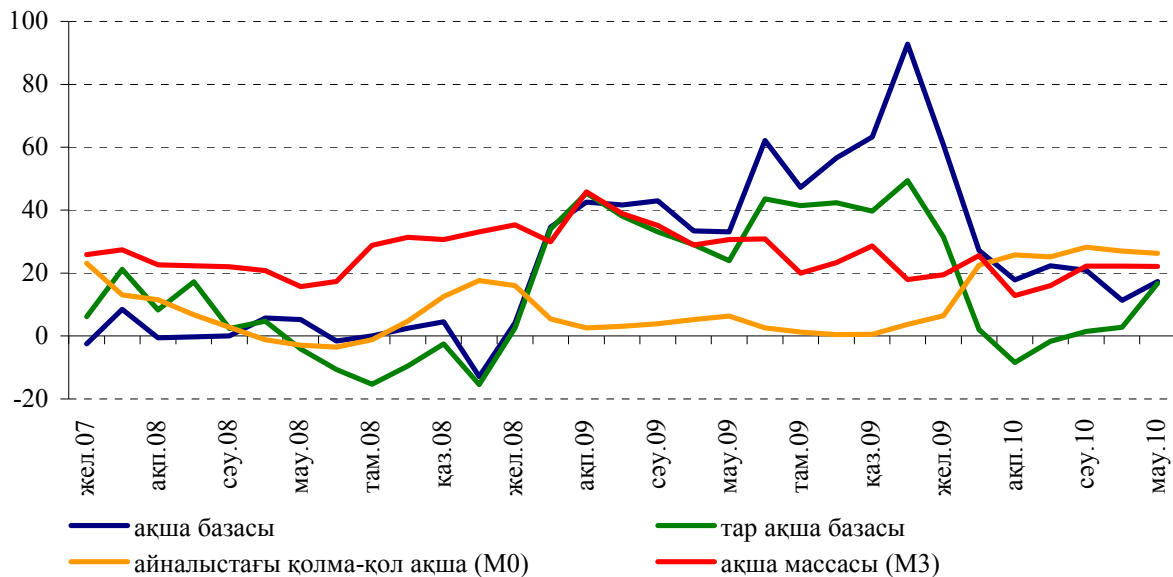
3. Ақша ұсынысы

3.1. Ақша агрегаттары

2010 жылғы 2-тоқсанда ақша агрегаттарының жылдық динамикасы барынша сенімді өсу қарқынын көрсетті (23-график).

23-график

Ақша агрегаттарының динамикасы (өткен жылғы тиісті айға %-бен)

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

3.1.1. Ақша базасы

Ақша базасы 2010 жылғы 2-тоқсанда 0,1%-ға шамалы кеңейіп, 2010 жылғы маусымның аяғында 2738,4 млрд. теңге болды. Тар ақша базасы 2218,4 млрд. теңгеге дейін 9,4%-ға кеңейді.

2010 жылғы маусымда 2009 жылғы маусыммен салыстырғанда ақша базасы 17,3%-ға кеңейді.

Ұлттық Банктің таза халықаралық резервтері 2010 жылғы маусымда 2009 жылдың тиісті кезеңімен салыстырғанда 26,1 млрд. АҚШ долл. дейін 40,8%-ға өсті. Олардың құрылымында Үкіметтің сыртқы борышына қызмет көрсету жөніндегі операцияларға қарамастан екінші деңгейдегі банктердің Ұлттық Банктегі шетел валютасындағы корреспонденттік шоттарындағы қалдықтарының өсуі, ішкі валюта нарығында валютаны сату және Үкіметтің Ұлттық Банктегі шоттарына валютаның түсуі нәтижесінде таза валюта қорлары өсті. Сонымен қатар, алтындағы активтер өсті.

2010 жылғы маусымда 2009 жылғы маусыммен салыстырғанда Ұлттық Банктің таза ішкі активтері негізінен қысқа мерзімді ноталар бойынша банктер алдындағы міндеттемелердің біршама ұлғаюы есебінен қысқарды (2-кесте).

2 -кесте

**Ұлттық Банк активтерінің және пассивтерінің өзгеру динамикасы
(өткен жылғы тиісті кезеңге %)**

	3- тоқ. 09	4- тоқ. 09	1- тоқ. 09	2- тоқ. 10
Таза халықаралық резервтер	-8,7	13,5	41,1	40,8
Таза ішкі активтер	153,5	167,0	-634,7	-341,1
Үкіметке таза талаптар	-173,2	-902,7	-12,6	-67,9
Экономикаға талаптар	231,8	482,1	-197,0	-169,2
Басқа да таза ішкі активтер	-245,2	-204,9	-7,9	2,2
Ақша базасы	56,6	60,7	22,3	17,3
Тар ақша базасы	42,4	31,5	-1,7	16,8

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

3.1.2. Ақша массасы

2010 жылғы 2-тоқсанда ақша массасы 8287,9 млрд. теңгеге дейін 6,8%-ға өсті.

2010 жылғы маусымда 2009 жылғы маусыммен салыстырғанда оның өсуі банк жүйесінің таза сыртқы активтерінің өсуі нәтижесінде 22,1%-ды құрады (3-кесте).

3-кесте

**Ақша массасы өзгерістерінің динамикасы
(өткен жылғы тиісті кезеңге %)**

	3- тоқ. 09	4- тоқ. 09	1- тоқ. 09	2- тоқ. 10
Таза сыртқы активтер	99,4	180,0	121,3	132,6
Ішкі активтер	10,7	2,2	-10,3	-12,3
Үкіметке талаптар	-75,4	-58,0	506,1	425,6
Экономикаға талаптар	16,7	10,4	5,3	5,1
Басқа да таза ішкі активтер	-40,5	-42,6	-30,9	-26,0
Ақша массасы	23,3	19,5	16,0	22,1
Айналыстағы қолма-қол ақша	0,4	6,5	25,1	26,3
Резиденттердің депозиттері	26,9	21,5	14,9	21,6

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

Банк жүйесінің таза сыртқы активтері құрылымында 2010 жылғы маусымда 2009 жылғы тиісті кезеңмен салыстырғанда банктердің және сол сияқты Ұлттық Банктің таза сыртқы активтері өсті. Банктердің таза сыртқы активтерінің өсуіне негізінен банктердің резидент еместер алдындағы міндеттемелерінің төмендеуі себепші болды.

2010 жылғы маусымда 2009 жылғы маусыммен салыстырғанда экономикаға кредиттеу көлемінің, Үкіметке таза талаптардың өсуіне қарамастан, банк жүйесінің басқа да таза ішкі активтерінің өсуімен қамтамасыз етілген банк жүйесінің ішкі активтерінің төмендеуі болды.

Ақша массасының негізгі құрамдас бөліктерінің динамикасын талдау айналыстағы қолма-қол ақшаның резиденттердің банк жүйесіндегі депозиттерінің өсу қарқынымен салыстырғанда қарқынды өсуін көрсетті. Нәтижесінде ақша массасы құрылымындағы резиденттер депозиттерінің үлесі 2009 жылғы маусымдағы 87,9%-дан 2010 жылғы маусымның қорытындысы бойынша 87,5%-ға дейін төмендеді.

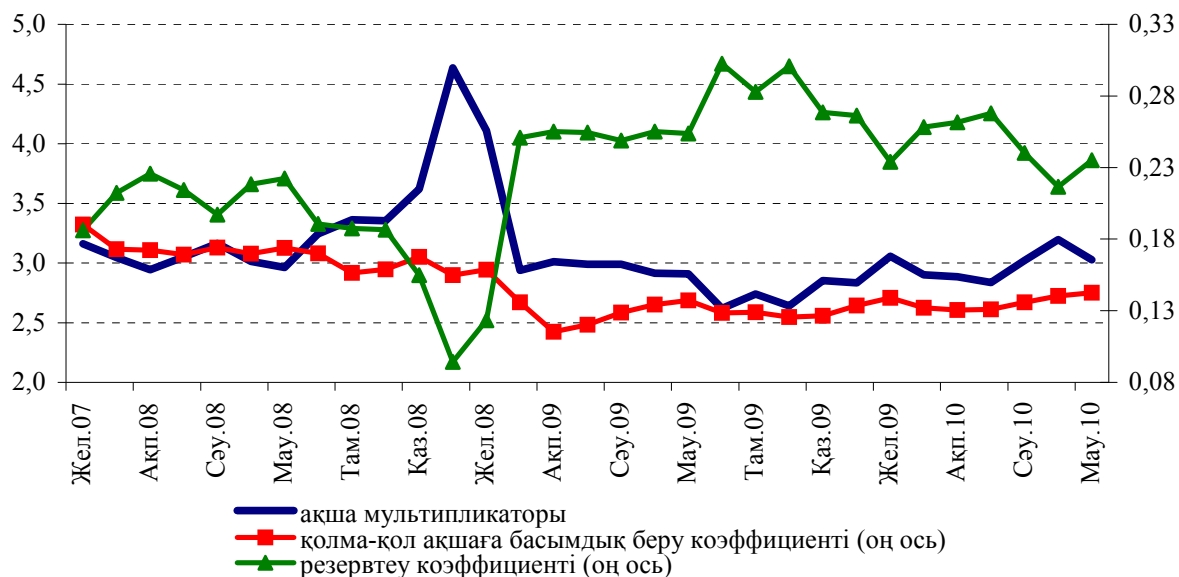
Ақша мультипликаторы ақша базасының кеңеюінің қарқынымен салыстырғанда ақша массасының қарқынды өсуі нәтижесінде 2009 жылғы маусымдағы 2,91-дан 2010 жылғы маусымда 3,03-ке дейін өсті. Оған қолма-қол ақшаға басымдық беру

коэффициентінің шамалы ұлғаюы кезінде резервтеу коэффициентінің төмендеуі ықпал етті (24-график).

24-график

Ақша мультипликаторының және оның құрамдас бөліктерінің динамикасы

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

3.1.3. Айналыстағы қолма-қол ақша

Айналыстағы қолма-қол ақша көлемі 2010 жылғы 2-тоқсанда 1034,0 млрд. теңгеге дейін 15,1%-ға өсті. Жалақы бойынша нетто-берудің, жеке тұлғалардың мерзімді салымдары бойынша нетто-берудің және зейнетақы мен жәрдемақы төлемдерін беру айналыстағы қолма-қол ақшаның өсуінің негізгі себебі болып табылды. Бұл ретте көрсетілген факторлардың әсері 2010 жылғы 2-тоқсанда тіркелген тауарларды, қызмет көрсетулерді және орындалған жұмыстарды сатудан нетто-түсімдердің, валютаны сатудан нетто-түсімдердің, жеке және заңды тұлғаларға берілген заемдардан нетто-түсімдердің өсуімен бейтараптандырылған жоқ.

Айналыстағы қолма-қол ақша 2010 жылғы маусымда 2009 жылғы маусыммен салыстырғанда 26,3%-ға ұлғайды. Бұл қолма-қол ақшаның өсуін қамтамасыз ететін факторлар ықпалының (жалақы, зейнетақы және жәрдемақылар беру және өсуі) олардың азаюына себепші болатын факторлардың ықпалынан (айырбастау пункттерінің қолма-қол шетел валютасын сату көлемінің ұлғаюы, депозиттердегі қалдықтардың өсуі, тауарларды, жұмыстарды және қызмет көрсетулерді сатудан түсімдер және басқалар) басым болғанын растайды.

2010 жылғы 2-тоқсанда 2009 жылғы 2-тоқсанмен салыстырғанда банктердің кассаларынан қолма-қол ақшаны беру 2721,6 млрд. теңгеге дейін 11,8%-ға, банктердің кассаларына түскен түсім 2436,9 млрд. теңгеге дейін 8,0% өсті. Нәтижесінде банктердің кассаларынан нетто-беру 284,6 млрд. теңгені құрады.

3.2. Қаржы нарығы

3.2.1. Резиденттердің депозиттері

Резиденттердің депозиттері 2010 жылғы маусымның аяғында 2010 жылғы 2-тоқсанда 5,7%-ға ұлғайып, 7254,0 млрд. теңгені құрады. Заңды тұлғалардың салымдары 6,9%-ға, жеке тұлғалардың салымдары 2,8%-ға ұлғайды. Ұлттық валютадағы

депозиттер 4,4%-ға өсіп, 4376,5 млрд. теңгеге дейін, шетел валютасындағы депозиттер 7,9%-ға өсіп, 2877,5 млрд. теңгені құрады

Жыл басынан бастап резиденттердің депозиттері 10,3% құрады және негізінен ұлттық валютадағы салымдардың өсуімен қамтамасыз етілді. Оған қоса, заңды тұлғалардың депозиттері жеке тұлғалардың салымдарына қарағанда анағұрлым жоғары өсу көрсеткіштерін көрсетті (4-кесте).

4 -кесте

**Резиденттер депозиттерінің өзгеру динамикасы
(өткен жылғы тиісті кезеңге %)**

	мау.07	мау.08	мау.09	мау.10
Резиденттердің депозиттері	20,1	13,8	10,3	10,3
<i>халықтың депозиттері</i>	<i>32,8</i>	<i>1,4</i>	<i>9,1</i>	<i>5,0</i>
<i>банктік емес заңды тұлғалардың депозиттері</i>	<i>13,8</i>	<i>21,0</i>	<i>10,8</i>	<i>12,5</i>
<i>Теңгедегі депозиттер</i>	<i>40,8</i>	<i>9,9</i>	<i>-6,6</i>	<i>18,3</i>
<i>Шетел валютасындағы депозиттер</i>	<i>-18,0</i>	<i>21,9</i>	<i>41,2</i>	<i>0,1</i>

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

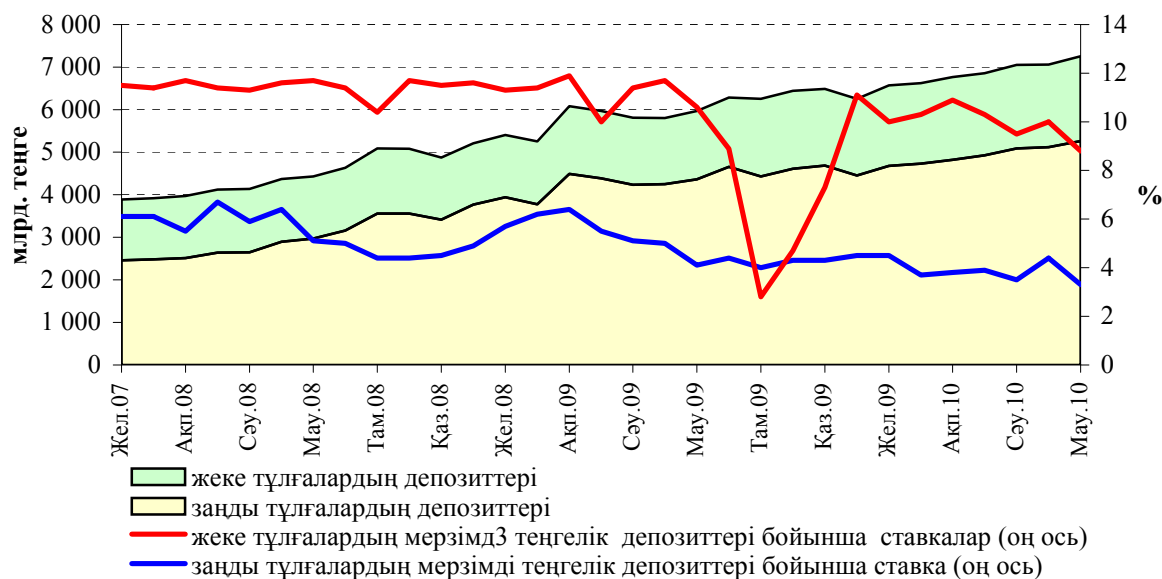
2009 жылғы тиісті кезеңмен салыстырғанда резиденттердің депозиттік ұйымдардағы депозиттерінің жалпы көлемі 2010 жылғы маусымда 21,6%-ға өсті. Ағымдағы жылы резиденттердің депозиттерінің динамикасы бірінші тоқсанда өсу қарқынының баяулауымен және екінші тоқсанда жылдамдатылуымен ерекшеленді. Жеке тұлғаларға сол сияқты заңды тұлғаларға қатысты байқалған бұл үрдіс негізінен шетел валютасында көрсетілген депозиттік база бөлігінің өзгеруіне байланысты.

Ұлттық валютадағы және шетел валютасындағы депозиттер бойынша сыйақы ставкаларының өлшемдері өткен жылдың тиісті кезеңдерінен қарағанда тұтастай алғанда анағұрлым төмен деңгейде қалыптасты.

2010 жылғы маусымда банктік емес заңды тұлғалардың теңгедегі мерзімдік депозиттері бойынша орташа алынған сыйақы ставкасы 3,3% (2009 жылғы маусымда – 4,1%), ал жеке тұлғалардың депозиттері бойынша – 8,8%-ды (10,6%) құрады (25-график).

25-график

Депозиттер және сыйақы ставкаларының динамикасы

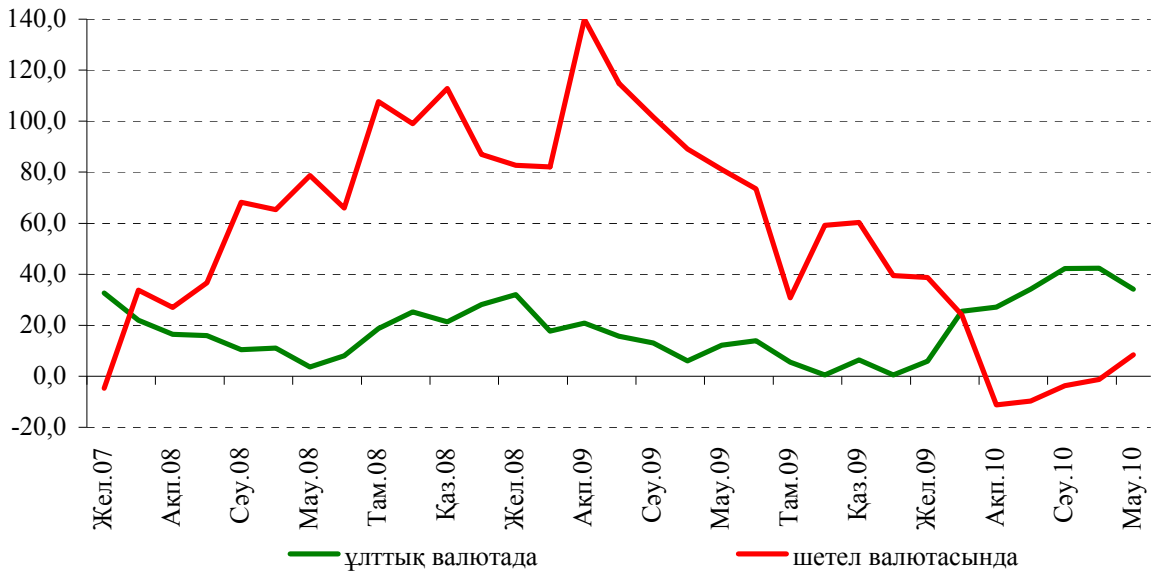
Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

Мемлекеттің қаржы тұрақтылығын қолдау жөніндегі қабылданған шаралары халықтың банк жүйесіне деген сенімін жоғары деңгейде ұстап отыр, бұл жеке тұлғалардың депозиттік базасының тұрақты өсуінің себебі болды. Өз кезегінде, жаңа бюджет жылының басталуы және Қазақстан экономикасының тұрақтануы дағдарысқа қарсы шараларды іске асыру шеңберінде келіп түскен қаражат көлемінің төмендеуіне себепші болды, бұл заңды тұлғалардың депозиттерінің 2010 жылғы 1-тоқсанда өсуіне бәсеңдететін ықпал көрсетті, алайда екінші тоқсанда өсу жылдамдатылды.

Заңды тұлғалардың 2009 жылғы тиісті кезеңмен салыстырғанда депозиттерінің көлемі 2010 жылғы маусымда 20,8%-ға көтерілді. Заңды тұлғалардың ұлттық валютадағы депозиттері жылдық көрсетуде 29,4%-ға, шетел валютасында – 8,5%-ға көтерілді (26-график).

26-график

**Занды тұлғалардың депозиттерінің өзгеру динамикасы
(өткен жылғы тиісті кезеңге %)**

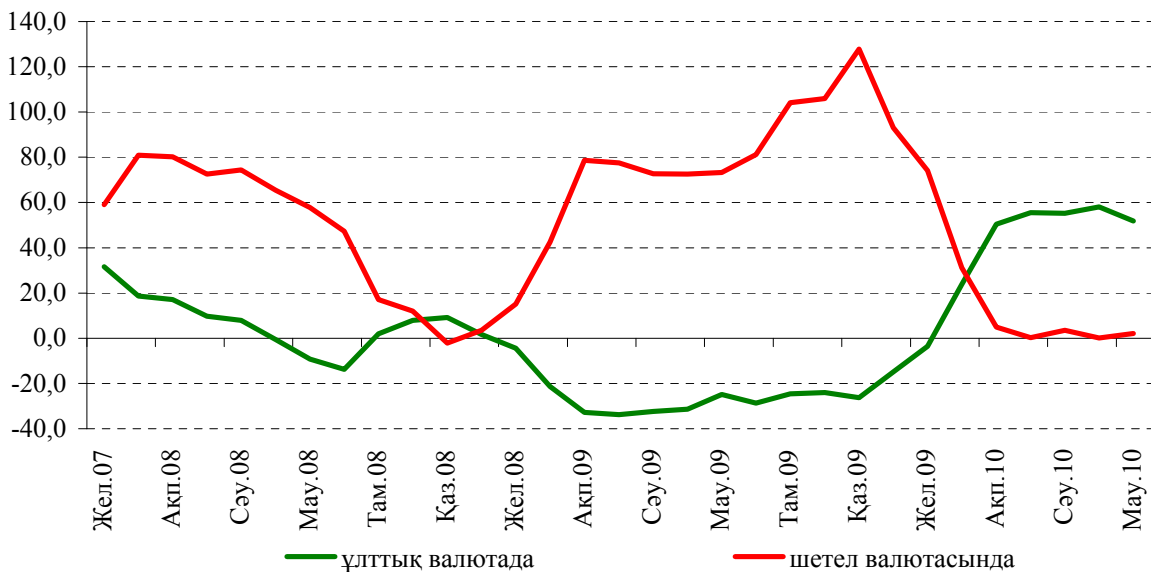

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

Жеке тұлғалардың 2009 жылғы тиісті кезеңмен салыстырғанда депозиттерінің көлемі 2010 жылғы маусымда 23,8%-ға көтерілді. Жеке тұлғалардың ұлттық валютадағы депозиттері жылдық көрсетуде 51,9%-ға, шетел валютасында – 2,1%-ға көтерілді (27-график).

27-график

**Жеке тұлғалардың депозиттерінің өзгеру динамикасы
(өткен жылғы тиісті кезеңге %)**

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

3.2.2. Экономикаға кредиттер

2010 жылғы 2-тоқсанда банктердің экономикаға кредиттері бойынша борыштың жалпы сомасы 7 476,4 млрд. теңгеге дейін 2,2,% төмендеді. Бұл ретте халыққа кредиттер 4,7%-ға, заңды тұлғаларға кредиттер 1,2%-ға азайды.

2009 жылғы маусымға қатынасы бойынша кредиттеу көлемі 7,8%-ға төмендеді, оның ішінде заңды тұлғаларға кредиттер 6,8%-ды, жеке тұлғаларға кредиттер 10,3%-ға азайды.

Заңды тұлғаларға берілген кредиттер бойынша орташа алынған ставка 2010 жылғы маусымда 2009 жылғы маусыммен салыстырғанда 12,8%-дан 13,2%-ға дейін көтерілді, оған заңды тұлғалар үшін ұзақ мерзімді кредиттеу құнының ұлғаюы себепші болды.

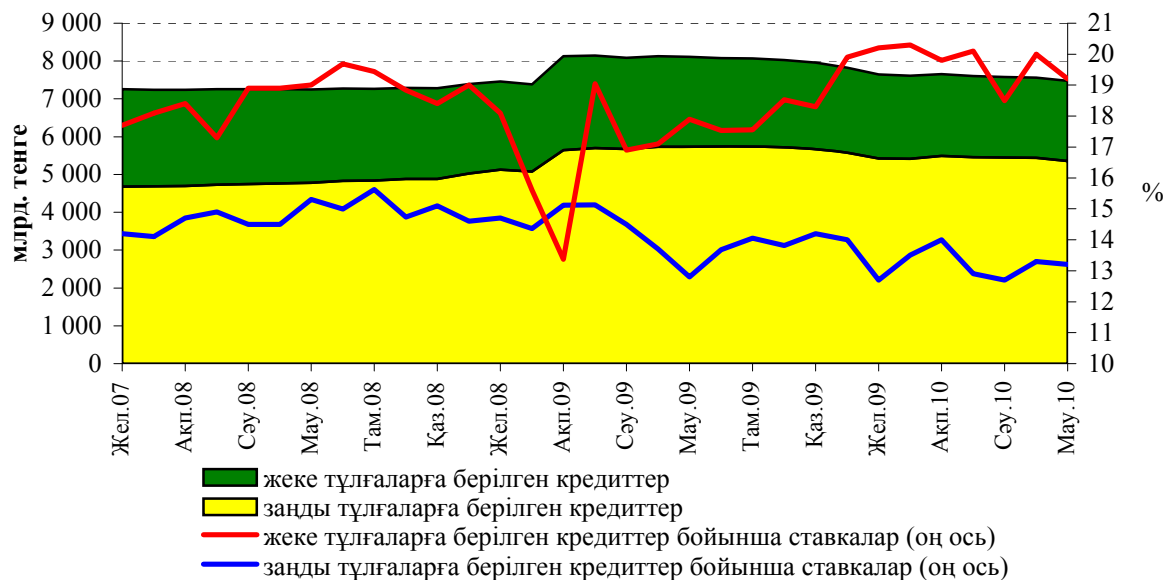
Жеке тұлғаларға берілген кредиттер бойынша орташа алынған ставка 2010 жылғы маусымда 17,9%-дан 19,2%-ға көтерілді, бұған шетел валютасымен берілген қысқа мерзімді заемдар бойынша ставкалардың және теңгемен берілген ұзақ мерзімді заемдардың өсуі себепші болды (28-график).

Кредиттер құрылымында берешектің негізгі көлемі айналым құрал-жабдықтарын сатып алуға, жаңа құрылысқа және қайта жаңартуға, сондай-ақ басқа да мақсаттарға, негізінен, бұрын берілген кредиттерді қайта қаржыландыруға берілген кредиттерге тиесілі.

Салалар бойынша алғанда банктердің кредиттері бойынша айтарлықтай берешек өндірістік емес салаға және жеке қызметке (40,8%), саудаға (23,3%), құрылысқа (18,9%) өнеркәсіпке (9,7%) тиесілі.

28-график

Экономикаға кредиттер және олар бойынша сыйақы ставкаларының динамикасы

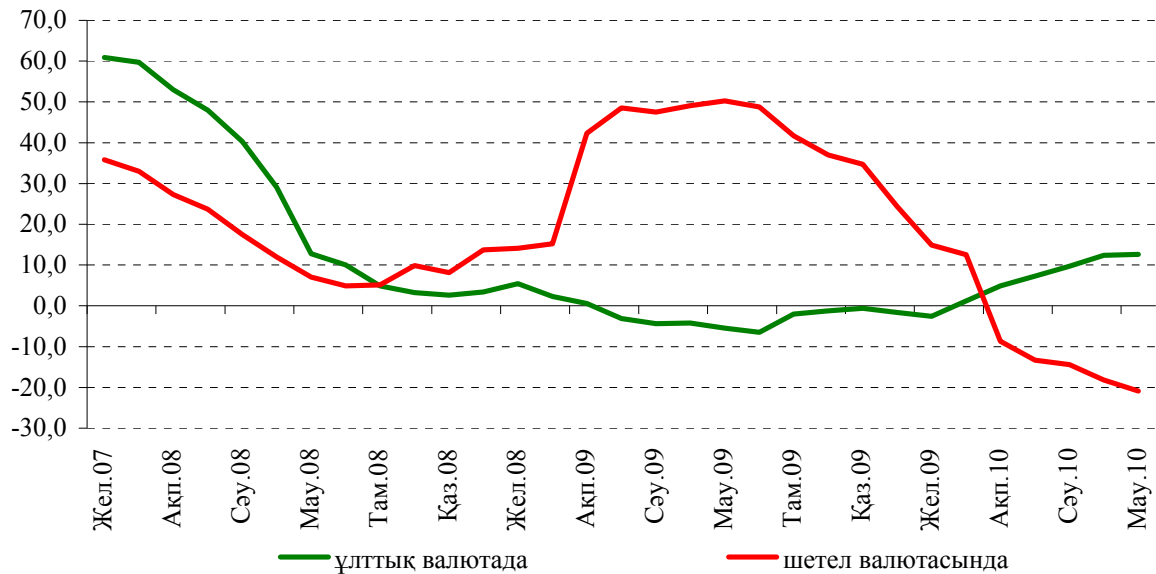

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

Заңды тұлғаларға кредиттер көлемі 2010 жылғы маусымда 2009 жылғы осындай кезеңмен салыстырғанда 6,8%-ға төмендеді. Заңды тұлғалардың ұлттық валютадағы кредиттері жылдық көрсетумен 12,6%-ға өсті, шетел валютасындағы кредиттер 20,9%-ға төмендеді (29-график).

29-график

**Заңды тұлғаларға берілген кредиттер динамикасы
(өткен жылғы тиісті кезеңге %)**

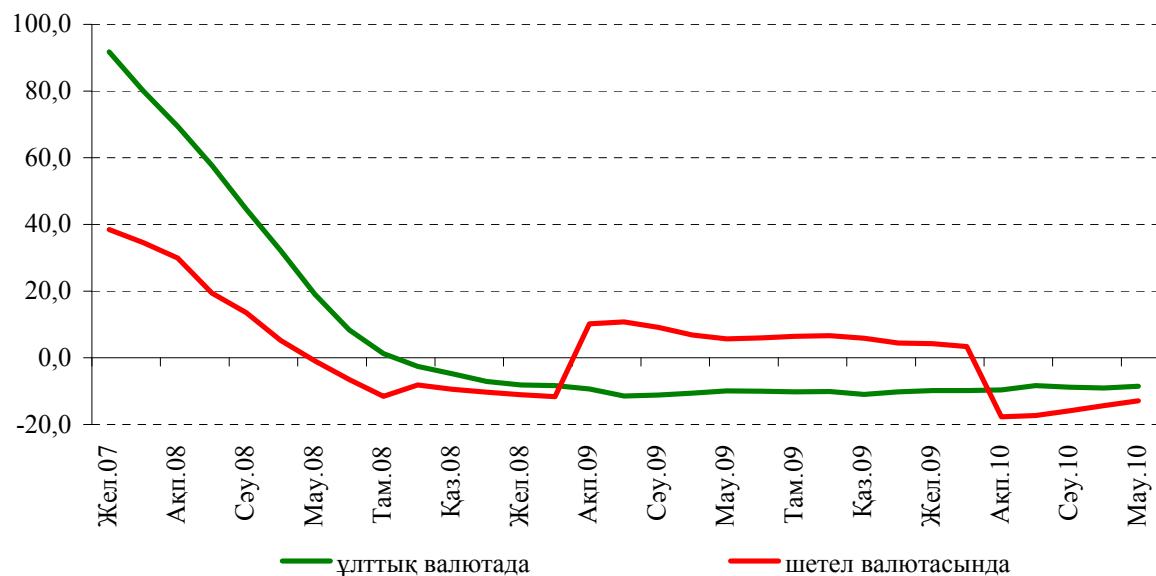
Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

2010 жылғы маусымның аяғында заңды тұлғаларды кредиттеудің жалпы көлеміндегі орта және ұзақ мерзімді кредиттердің үлесі 78,6%-ды құрады (2009 жылғы маусымда – 76,4%).

2010 жылғы маусымда 2009 жылғы осындай кезеңмен салыстырғанда жеке тұлғаларға кредиттердің көлемі 10,3%-ға төмендеді. Халыққа кредиттер құрылымында ұлттық валютадағы кредиттер 8,6%-ға, ал шетел валютасында 12,9%-ға төмендеуді көрсетті (30-график).

30-график

**Халыққа берілген кредиттер динамикасы
(өткен жылғы тиісті кезеңге, %-бен)**

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

3.2.3. Банктердің активтері және міндеттемелері

– Активтер

2010 жылғы 2-тоқсанда банктер активтерінің монетарлық шолуға сәйкес есептелген мөлшері 15,4 трлн. теңгеге дейін 0,7%-ға төмендеді. Банктердің активтері жылдық көрсетумен (2010 жылғы маусымда 2009 жылғы маусыммен салыстырғанда) 6,3%-ға өсті (31-график).

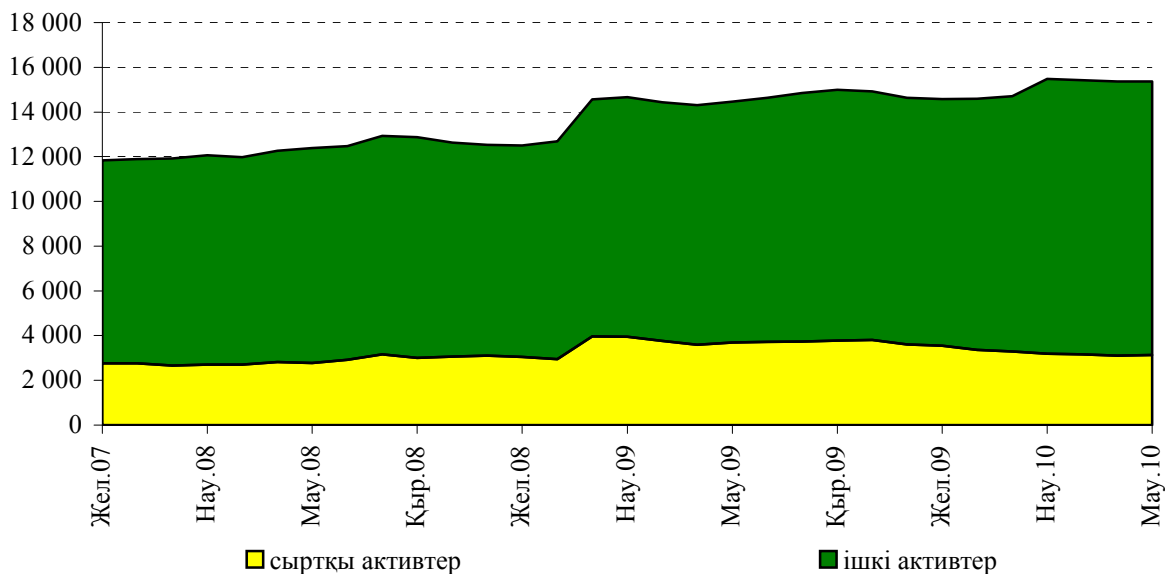
2010 жылғы маусымда банктердің сыртқы активтері активтердің жалпы көлемінің 20,3% иеленді немесе 21,2 млрд. АҚШ долл. құрады. 2009 жылғы желтоқсанмен салыстырғанда олар 11,9%-ға, ал 2009 жылғы маусыммен салыстырғанда 15,3%-ға, 2010 жылғы наурызбен салыстырғанда 2,0%-ға, төмендеді.

Сыртқы активтер құрылымында 2010 жылғы маусымда резидент еместерге берілген кредиттер 52,9%-ға (2010 жылғы наурызда – 2010 жылғы наурызда – 21,1%-ға), резидент еместердің бағалы қағаздары – 5,9%-ға (2010 жылғы наурызда – 3,6%-ға), алуға арналған басқа шоттар 17,9%-ға (2010 жылғы наурызда – 17,7%-ға) жетті.

2010 жылғы маусымда ішкі активтердің үлесіне 79,7% немесе 12,2 трлн. теңге тиесілі болды, оның ішінде ұлттық валютадағы ішкі активтер 65,7%-ды немесе 8,0 трлн. теңгені, шетел валютасымен – 34,3%-ды немесе 4,2 трлн. теңгені құрады (32-график).

31-график

Банктер активтерінің динамикасы, %

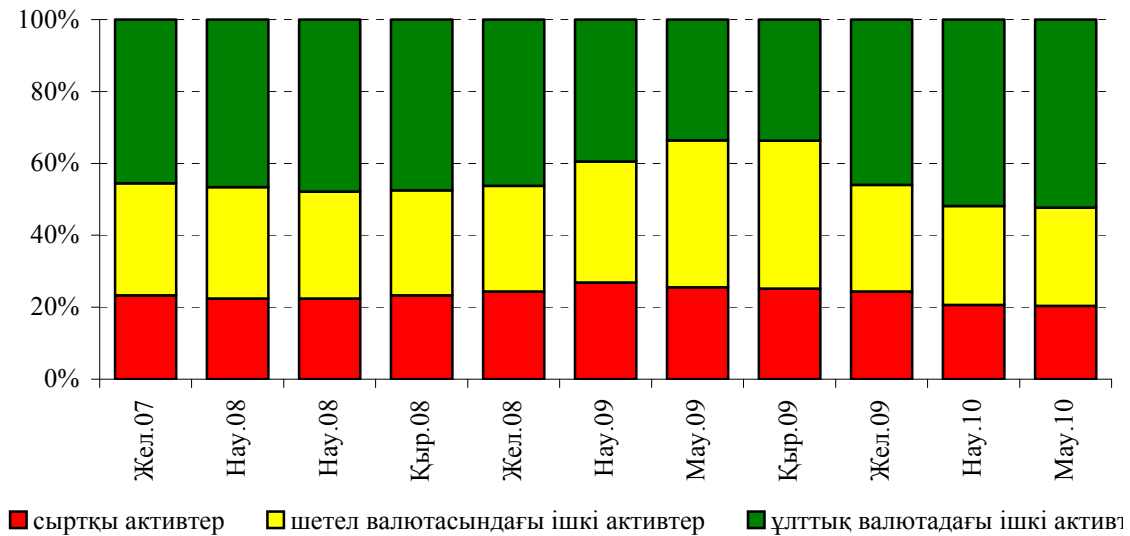

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

2010 жылғы сәуір-маусымда ішкі активтер 0,4%-ға төмендеді, оның ішінде ұлттық валютадағы активтер 0,1%-ға өсті, шетел валютасындағы активтер 1,3%-ға төмендеді. 2009 жылғы маусыммен салыстырғанда осы көрсеткіштердің өсуі тиісінше 13,7%, 36,2% және -13,6%-ға жетті.

32-график

Банктер активтерінің құрылымы, %

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

2010 жылғы сәуір-маусымда банктердің активтері сапасының шамалы жақсаруы байқалды. Үмітсіз кредиттердің үлесі стандарттық активтер үлесінің (50,7%-дан 51,3%-ға дейін) ұлғаюы кезінде 21,0%-дан 19,3%-ға дейін төмендеді. Алайда бұл ретте күмәнді активтер үлесі (28,3%-дан 29,4%-ға дейін) шамалы ұлғайды. Сонымен қатар, күмәнді активтер құрылымында активтердің сапасы неғұрлым төмен активтер жағына қарай ауысуы байқалды: 2 санат үлесі (3,0%-дан 3,9% дейін) және 4 санат үлесі (2,1%-дан 3,5% дейін), 5 санат үлесі (4,6%-дан 5,2% дейін) өсті. Бұл банктер активтері сапасының төмендеу қаупінің сақталып отырғандығын көрсетеді.

Тұтастай алғанда монетарлық шолу бойынша 2010 жылғы 2-тоқсанда банк активтері шамалы төмендеуді көрсетті. Алайда активтердің құрылымы соңғы бірнеше ай ішінде аса өзгере қойған жоқ. Кредит тәуекелінің жоғары деңгейі және активтер сапасының төмендеуі Қазақстан банк жүйесінің әлсіз жағы болып қалып отыр. Банктер бұрынғысынша экономиканы кредиттеуден бас тарта отырып, өздерінің консервативтік инвестициялық саясатын сақтап отыр. Бұл ретте қазақстандық банктердің кредиттік портфелінің сапасы шамалы жақсарды (үмітсіз кредиттердің үлесі 29,9%-дан 27,7%-ға дейін қысқарды, стандарттық активтердің үлесі 25,8%-дан 26,6%-ға дейін ұлғайды). Оған банктердің жүргізіп отырған кредиттік саясатын қатандатуы; банктердің халықтың заемдарын қайта құрылымдауы, жұмыспен қамтуды қолдау бағдарламасын іске асыру себепші болды.

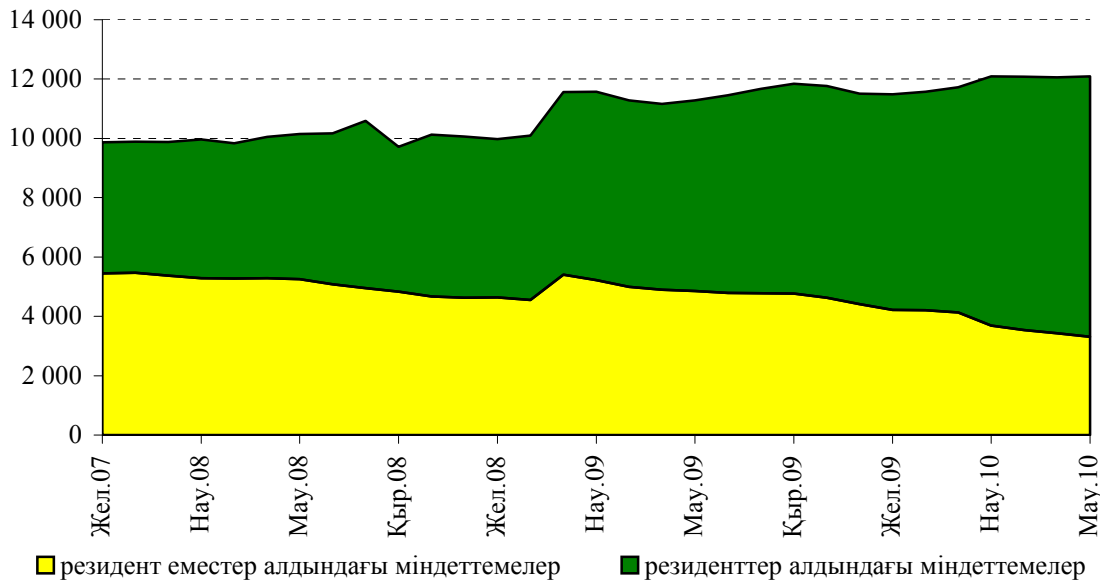
– Міндеттемелер

2010 жылғы 2-тоқсанда банктердің монетарлық шолуға сәйкес есептелген міндеттемелерінің жалпы сомасы іс жүзінде өзгерген жоқ және маусымның аяғында 12,1 трлн. теңгені құрады. 2010 жылғы маусымда 2009 жылғы маусыммен салыстырғанда банктердің міндеттемелері 7,2% өсті (33-график).

33-график

Банктер міндеттемелерінің динамикасы, млрд. тенге

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

Банктердің резидент еместер алдындағы міндеттемелері 2010 жылғы маусымда 2009 жылғы желтоқсанмен салыстырғанда 22,5 млрд. АҚШ долларына дейін 19,1% төмендеді. Банктердің міндеттемелері 2009 жылдың тиісті айына 30,3%-ға қысқарды. 2010 жылғы маусымның аяғында олар банктердің міндеттемелері көлемінің 27,4%-ын иеленді.

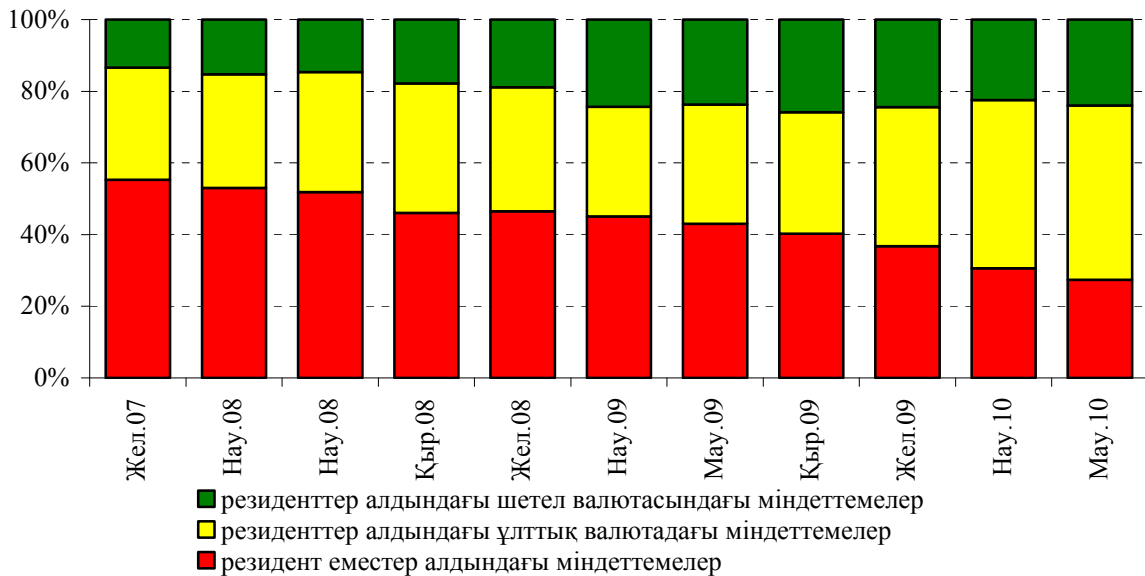
Банктердің 2010 жылғы маусымдағы резиденттер емес алдындағы міндеттемелерінің құрылымында резидент еместердің депозиттері бойынша міндеттемелер 2009 жылғы наурыздағы 15,3%-дан 6,7%-ға дейін төмендеді, бағалы қағаздар бойынша міндеттемелер 29,4%-дан 31,3%-дан дейін көтерілді. Резидент еместерден алынған кредиттер керісінше, 2009 жылғы наурыздағы 52,6%-дан 59,7%-ға дейін ұлғайды.

2010 жылғы сәуір-маусымда резиденттер алдындағы міндеттемелер 4,6%-ға 8,8 трлн. теңге дейін, оның ішінде ұлттық валютадағы міндеттемелер 3,5%-ға 5,9 трлн. теңге дейін, шетел валютасындағы міндеттемелер – 6,8%-ға 2,9 трлн. теңге дейін ұлғайды. 2009 жылдың тиісті айына осы көрсеткіштердің өсуі тиісінше 36,6%, 56,6% және 8,4%, құрады (34-график).

2010 жылғы маусымның аяғында резиденттер алдындағы міндеттемелер құрылымында мемлекеттік қаржылық емес ұйымдардың аударылған және басқа депозиттердің үлесі 19,0%-ға дейін төмендеді (2010 наурызда – 19,5%). Мемлекеттік емес қаржылық емес ұйымдардың депозиттеріне тиесілі үлес осы кезеңде 25,6%-дан 28,6%-ға дейін ұлғайды, ал үй шаруашылығының үлесі 23,0%-дан 22,6%-ға дейін төмендеді.

34-график

Банктер міндеттемелерінің құрылымы, %

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

Осылайша әлемдік қаржы-экономикалық тұрақсыздықтың салдары 2010 жылғы 2-тоқсанда банк секторының дамуына өзінің теріс ықпалын азайтты. «БТА Банк» АҚ, «Альянс Банк» АҚ және «БТА Банк» АҚ ЕБ - «Темірбанк» АҚ міндеттемелерін қайта құрылымдау үдерісі аяқталды. Осы банктердің сыртқы борышын қайта құрылымдау үдерісі барысында олардың борышы қысқартылатын болады, мерзімі бойынша және өтеу сомасы бойынша өтеу кестелері түзетілетін болады. Банктердің сыртқы борышын төмендету сыртқы борышқа (яғни кредиторларға төленетін сыйақы) қызмет көрсетуді қысқартады.

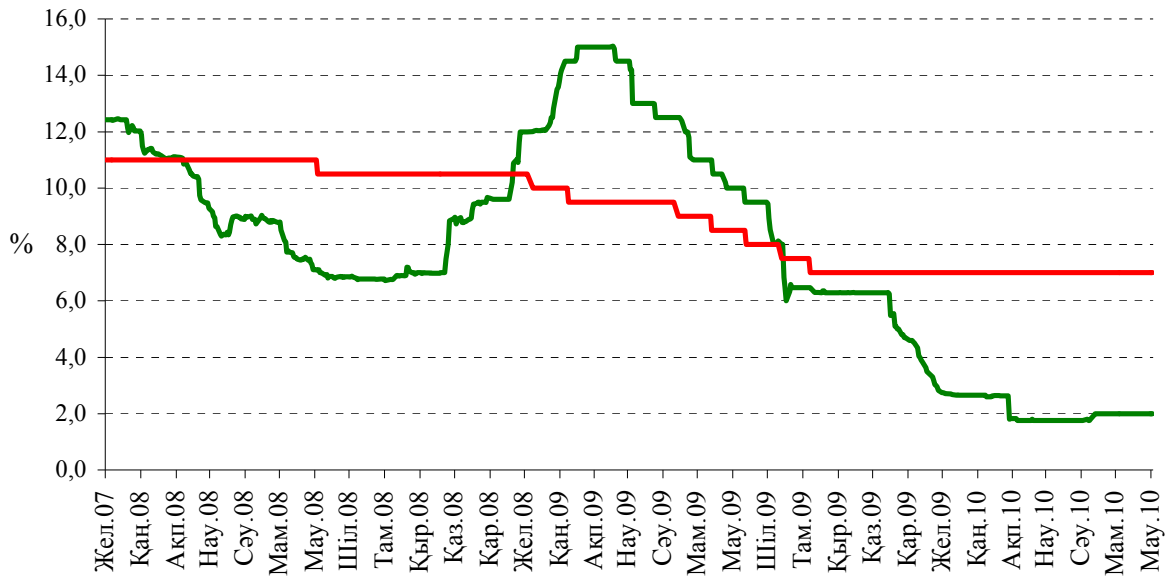
3.2.4. Қаржы нарығындағы ставкалар

2010 жылғы 2-тоқсанда банкаралық нарықта ставкалар деңгейінің әр бағытта өзгеруі байқалды.

KazPrime индикаторы орта есеппен 2010 жылғы 1-тоқсандағы 2,33%-дан орта есеппен 2010 жылғы 2-тоқсанда 1,90%-ға дейін төмендеді. Бұл ретте 2010 жылғы наурыздың аяғында бұл индикатор 1,7%-ды, маусымының аяғында 2,00%-ды құрады (35-график).

35-график

KazPrime индикаторының динамикасы және ресми қайта қаржыландыру ставкасы, %

Дерек көзі: Қазақстан Қор Биржасы, Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

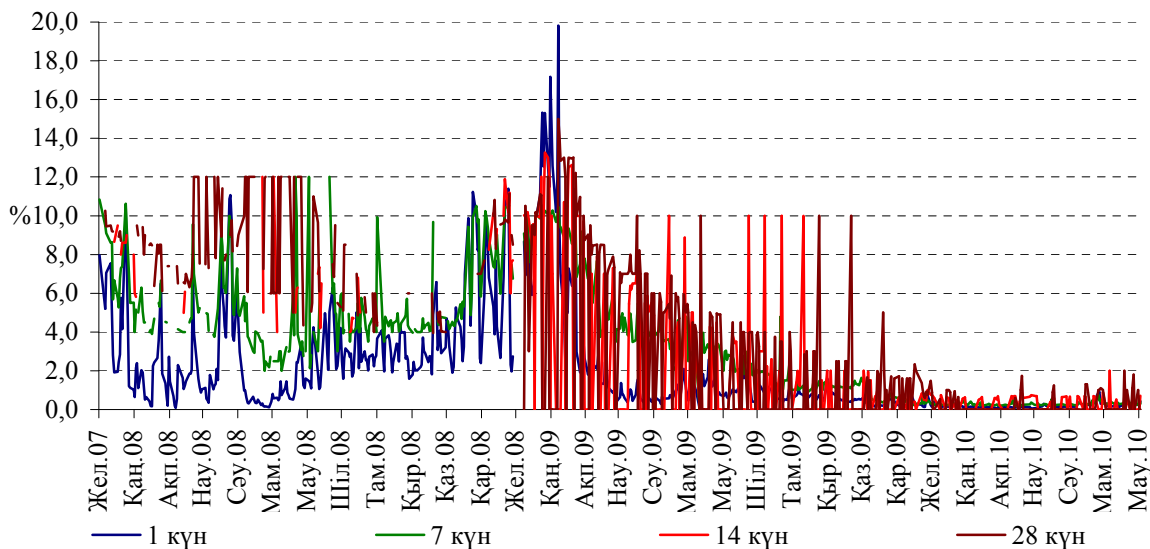
РЕПО операциялары бойынша ставкалар өсті.

Автоматты РЕПО секторында 1 күндік операциялар бойынша орташа алынған ставка 2010 жылғы 2-тоқсанда өсті және 0,25% (2010 жылғы 1-тоқсанда – 0,12%) болды. Бұл ретте оның ең көп деңгейі 0,93%, ал ең азы – 0,08% болды.

7 күндік РЕПО операциялары бойынша ставкалардың ауытқулары 2010 жылғы 2-тоқсанда 0,21%-дан 0,76%-ға дейінгі (орташа алынған ставка 0,29% болды), 14 күндік РЕПО операциялары бойынша – 0,35%-дан 2,00%-ға дейінгі (орташа алынған ставка 0,62% болды), 28 күндік РЕПО операциялары бойынша – 0,90%-дан 2,00%-ға дейінгі (орташа алынған ставка 1,39% болды) диапазонда өтті (36-график).

36-график

РЕПО операциялары бойынша ставкалар динамикасы, %

Дерек көзі: Қазақстан Қор Биржасы

Нарық сыйымдылығы бұрынғысынша шамалы болып қалды. Нарықты кепіл құралдарының аздаған саны және қатысушылардың төмен белсенділігі сипаттайды.

2010 жылғы 2-тоқсанда автоматты РЕПО секторында мәмілелер көлемі өткен тоқсанмен салыстырғанда 14,6%-ға ұлғайды. Бұл ретте 2010 жылғы 1-тоқсанмен салыстырғанда 2-күндік және 14-күндік РЕПО операциялары бойынша көлемдер қысқарды.

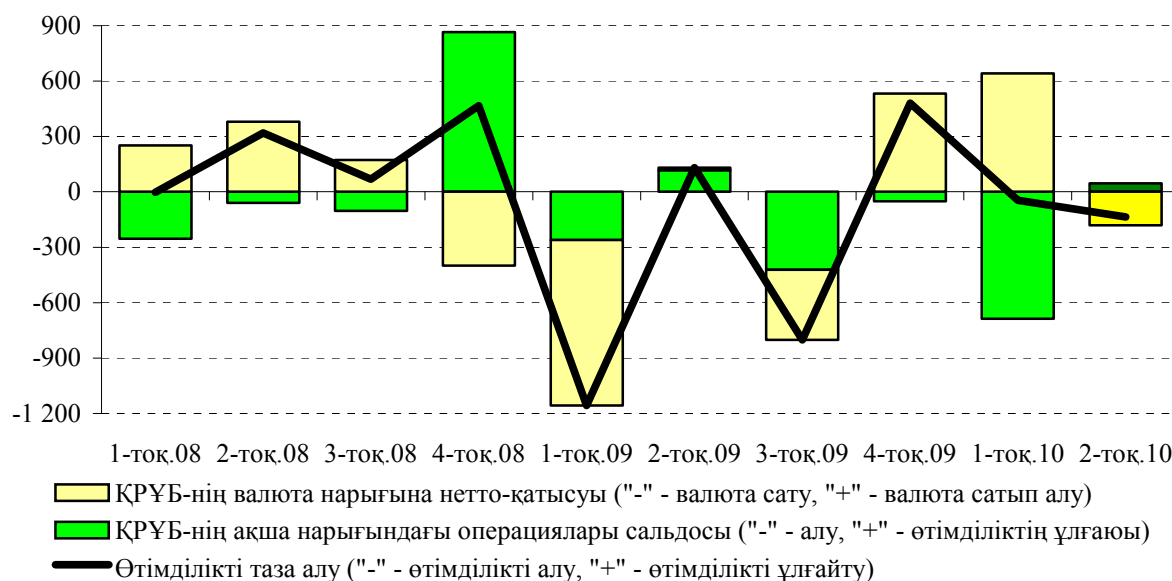
4. Ақша-кредит саясатының құралдары және операциялары

2010 жылғы 2-тоқсанда қаржы нарығындағы жағдай тұрақты болды, банктердің жеткілікті теңге өтімділігі болды.

2010 жылғы 2-тоқсанда негізінен Ұлттық Банктің ішкі валюта нарығында шетел валютасын сатып алу-сату операциялары есебінен теңгелік өтімділікті алу Ұлттық Банктің қаржы нарығындағы операцияларының қорытындылары болып табылады (37-график).

37-график

Ұлттық Банктің ішкі нарықтағы операцияларының сальдосы, млрд. теңге

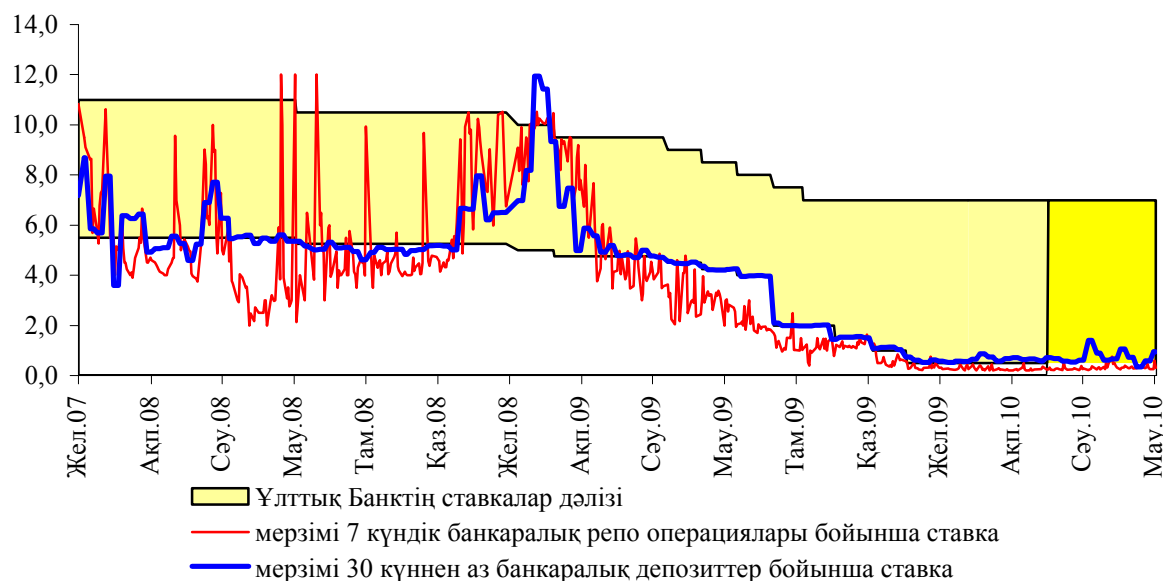
Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

2010 жылғы 2-тоқсанда Ұлттық Банктің ставкалар дәлізі өзгерген жоқ. 2010 жылғы 1 сәуірден бастап Ұлттық Банк Басқармасының шешімі бойынша ресми қайта қаржыландыру ставкасы бұрынғы деңгейде сақталды – 7,0%. Банктерден тартылатын депозиттер бойынша ставкалар өзгерген жоқ: 7 күндік депозиттер бойынша ставка 0,5%, 1 айлық депозиттер бойынша – 1,0% болды.

Қаржы нарығында өтімділікпен тұрақты ахуалдың сақталуы ақша нарығындағы пайыздық ставкалар динамикасының көлбеу тренді болғандығын көрсетті, яғни ставкалар құбылмалылығы шамалы болды. Орташа есеппен 2010 жылғы сәуір-маусымда ставкалар деңгейі Ұлттық Банктің ставкалар дәлізінің төменгі шекарасына жақын болды. Мерзімі 30 күнге дейінгі банкаралық депозиттер бойынша орташа алынған ставка 2010 жылғы 2-тоқсанда 0,77% деңгейде қалыптасты. Мерзімі 7 күн банкаралық РЕПО операциялары бойынша орташа алынған ставка 0,29% болды (38-график).

38-график

Ұлттық Банк ставкалары дәлізінің шекаралары, %

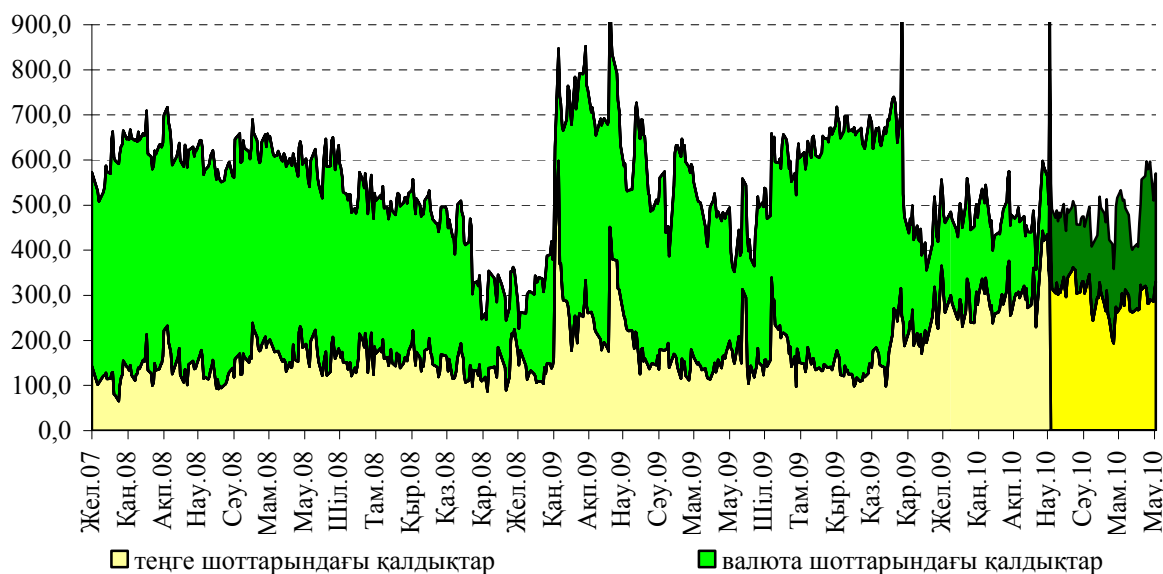

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

2010 жылғы 2-тоқсанда банктердің Ұлттық Банктің корреспонденттік шоттарындағы қалдықтарына қатысты тұрақты үрдісі байқалған жоқ. Сәуірде банктердің шетел валютасындағы корреспонденттік шоттарындағы қалдықтар тұрақты болды, мамыр-маусымда олар біртіндеп өсе бастады. Бұл ретте ұлттық валютамен банктердің корреспонденттік шоттарындағы қалдықтар олардың өсу үрдісінің әлсіз көрінуі кезінде анағұрлым жоғары құбылмалылығымен сипатталды (39-график).

39-график

Банктердің Ұлттық Банктегі корреспонденттік шоттардағы қалдықтары, млрд. теңге

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

4.1. Ішкі валюта нарығындағы үстемдіктер

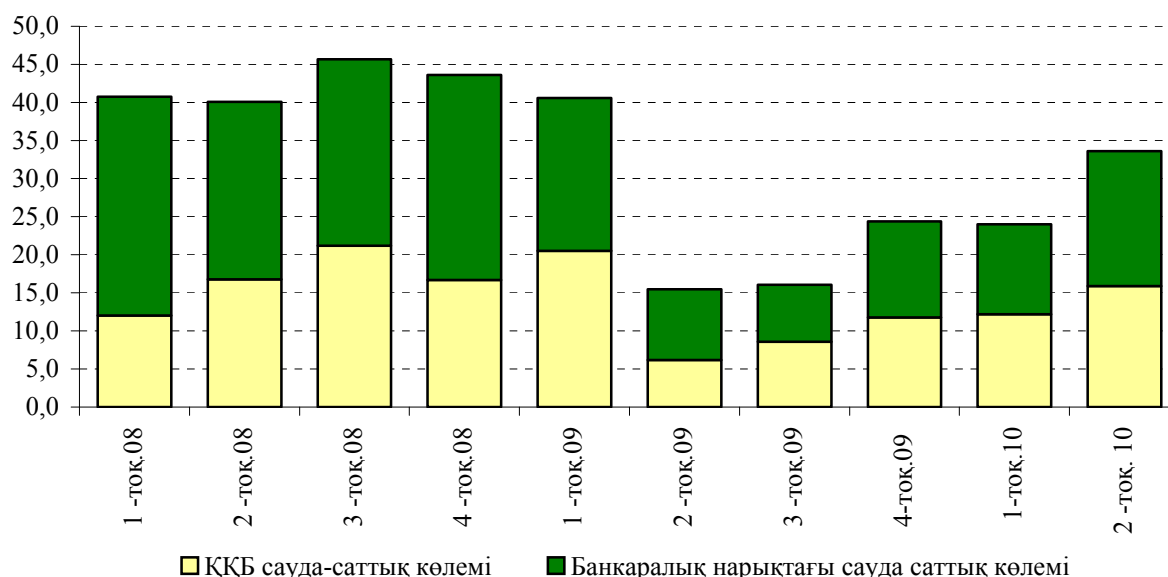
Ішкі валюта нарығындағы ахуал шетел валютасындағы сұраныстың ұсыныстан артуы жағдайларында қалыптасты.

2010 жылғы 2-тоқсанда Қазақстан қор биржасындағы валюта сегментіндегі және банкаралық валюта нарығындағы сауда-саттықтардың жалпы көлемі 2010 жылғы 1-тоқсанмен салыстырғанда 39,8% ұлғайып, 33,6 млрд. АҚШ долл. болды.

Қазақстан қор биржасындағы долларлық позициядағы биржалық сауда-саттықтар көлемі 2010 жылғы 1-тоқсанмен салыстырғанда 15,9%-ға артты және 30,0 млрд. АҚШ долл. болды (Қазақстан қор биржасындағы сауда-саттықтардың нетто-көлемі брутто-көлемнің 78% құрайды). Биржадан тыс валюта нарығындағы операциялардың көлемі 2010 жылғы 2-тоқсанда өткен тоқсанмен салыстырғанда 50,0% артты және 17,7 млрд. АҚШ долл. болды (40-график).

40-график

Ішкі валюта нарығындағы сауда-саттық көлемі, млрд. АҚШ долл

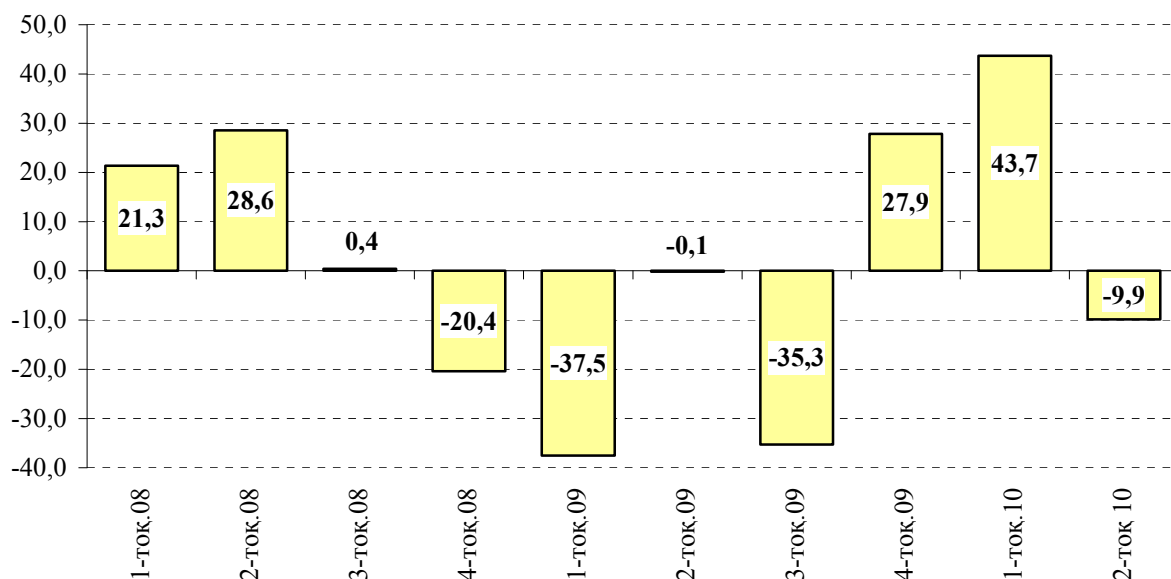

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

2010 жылғы 2-тоқсанның қорытындылары бойынша Ұлттық Банктің Қазақстан қор биржасындағы қатысу коэффициенті (-)9,9 болды, ал 2010 жылғы 1-тоқсанда 43,7% тең болды (41-график). Осылайша, 2010 жылғы 2-тоқсанда Ұлттық Банк ішкі валюта нарығында шетел валютасын сатушы ретінде басым болды.

41-график

Ұлттық Банктің Қазақстан қор биржасындағы қатысу коэффиценті, %

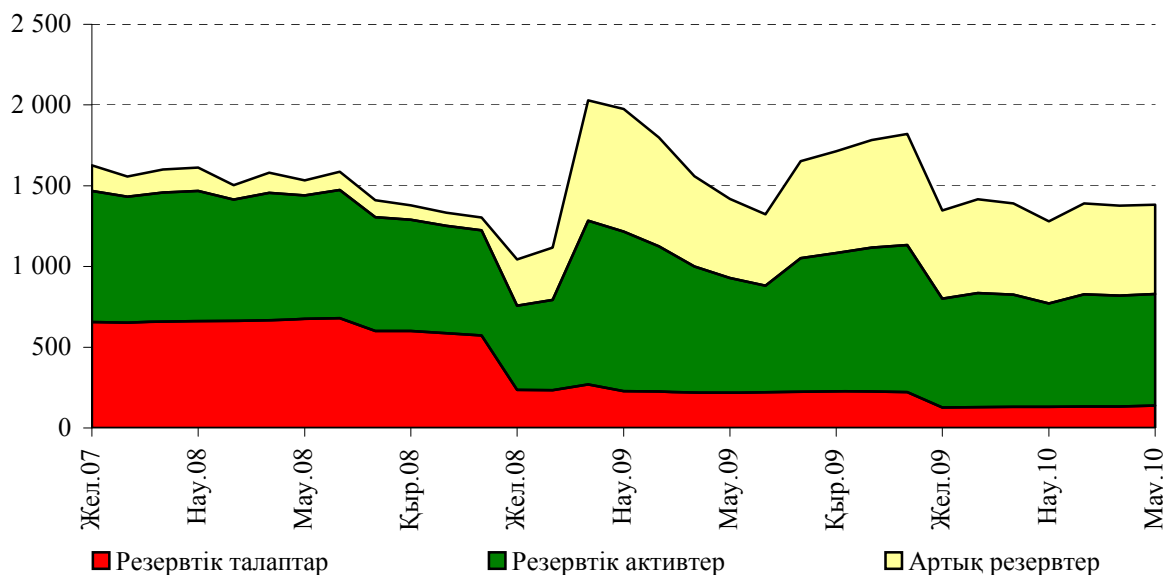
Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

4.2. Ең төменгі резервтік талаптар

Орташа алғанда 2010 жылғы сәуір-маусымда резервтік активтер резервтеудің қажетті көлемінен орташа 5,1 есе асып түсті (2009 жылғы 2-тоқсанда – 3,6 есе) (42-график).

42-график

Ең төменгі резервтік талаптар нормативінің орындалуы, млрд. теңге

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

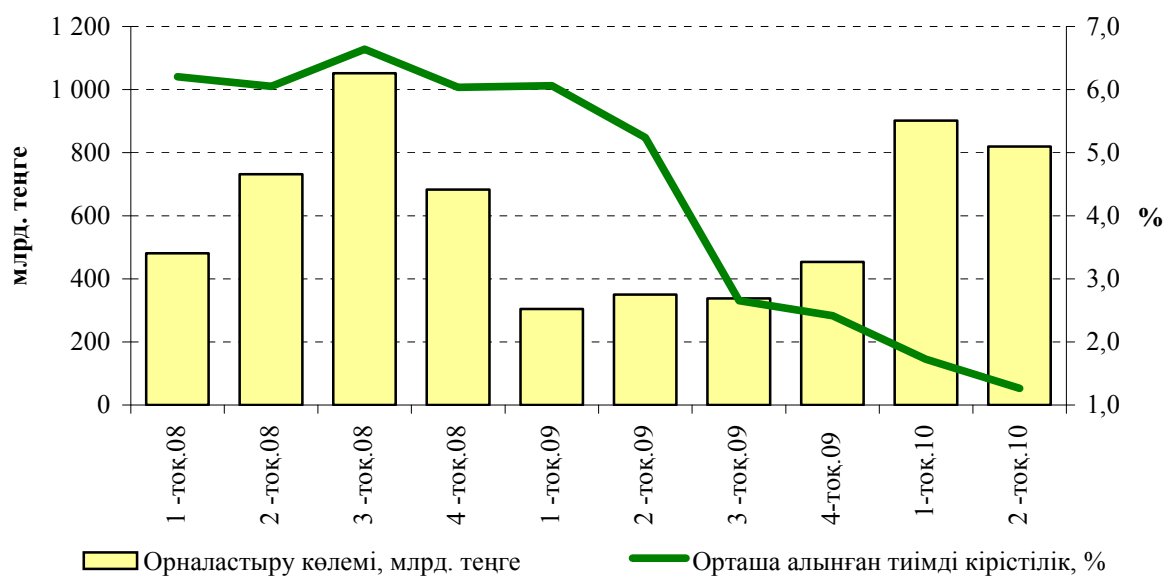
4.3. Ашық нарықтағы операциялар

2010 жылғы 2-тоқсанда банктер тарапынан Ұлттық Банктің қысқа мерзімді ноталарына сұраныс жоғары болып қалды. 2010 жылғы сәуір-маусымда айналыс мерзімі 3 және 6 ай қысқа мерзімді ноталар шығарылды.

2010 жылғы 2-тоқсанда шығарылған қысқа мерзімді ноталардың көлемі 2010 жылғы 1-тоқсанмен салыстырғанда 9,1% төмендеді және 819,9 млрд. теңге болды. Бұл мемлекеттік бағалы қағаздардың осы түрлерінің нарығына қатысушылардың жалпы сұранысының 85% астамы. Орналастырылған ноталар бойынша орташа алынған кірістілік 2010 жылғы 1-тоқсандағы 1,73%-дан 2010 жылғы 2-тоқсанда 1,27%-ға дейін төмендеді. (43-график).

43-график

Орналастырылған қысқа мерзімді ноталардың көлемі және олар бойынша кірістілік (кезең үшін)

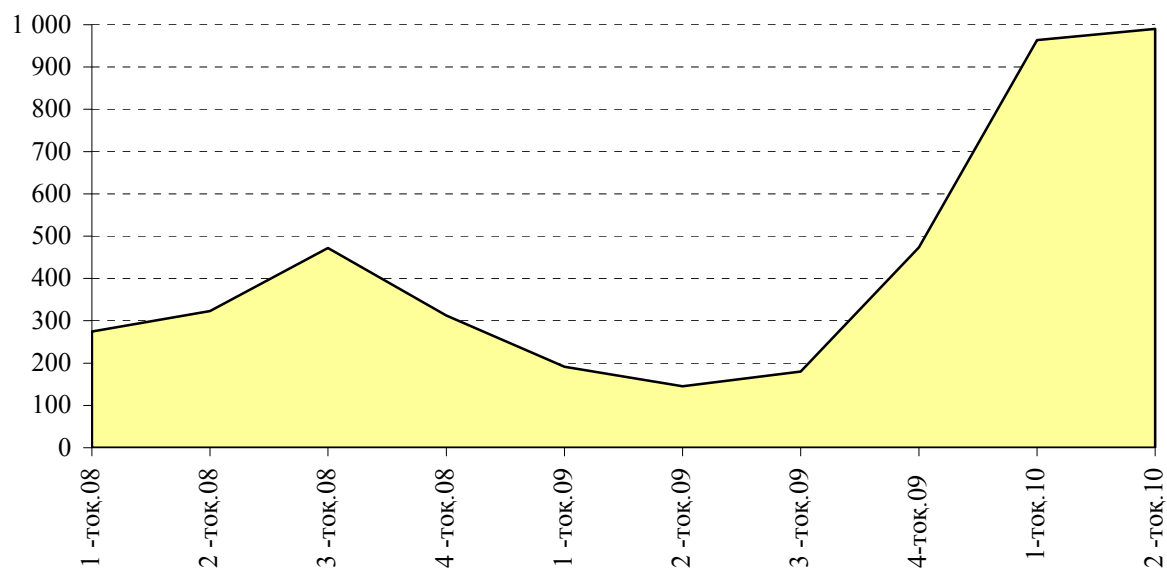

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

2010 жылғы маусымның аяғында айналыстағы қысқа мерзімді ноталардың көлемі 990,3 млрд. теңге болды, бұл 2009 жылғы желтоқсанның аяғындағы көлемнен 2,1 есе көп (44-график).

44-график

Айналыстағы қысқа мерзімді ноталар, млрд. теңге (кезең аяғында)

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

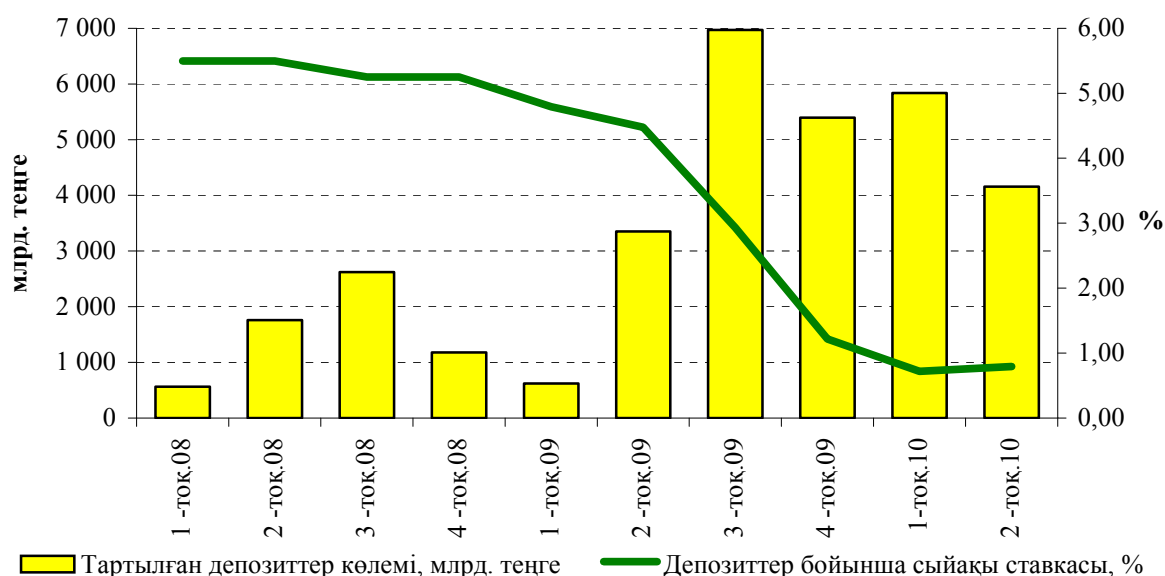
4.4. Тұрақты механизмдер

2010 жылғы 2-тоқсанда өткен тоқсанмен салыстырғанда банктердің Ұлттық Банктегі депозиттерінің көлемі біршама төмендеді. Алайда, тарту көлемі жоғары болып қалды: тарту шыңы сәуір айына тиесілі болды, мамыр-маусымда көлемдер біршама төмендеді. Тұтастай алғанда, 2010 жылғы сәуір-маусымда 4156,4 млрд. теңге сомаға депозиттер тартылды, бұл 2010 жылғы 1-тоқсандағы көлемнен 28,8% аз және 2009 жылғы 2-тоқсандағы көлемнен 26,9% көп.

Депозиттер бойынша сыйақының орташа ставкасы 2010 жылғы 1-тоқсандағы 0,72%-дан 2010 жылғы 2-тоқсанда 0,79%-ға дейін көтерілді (45-график).

45-график

Ұлттық Банк тартқан депозиттер бойынша сыйақы көлемі және ставкалары (кезең ішінде)

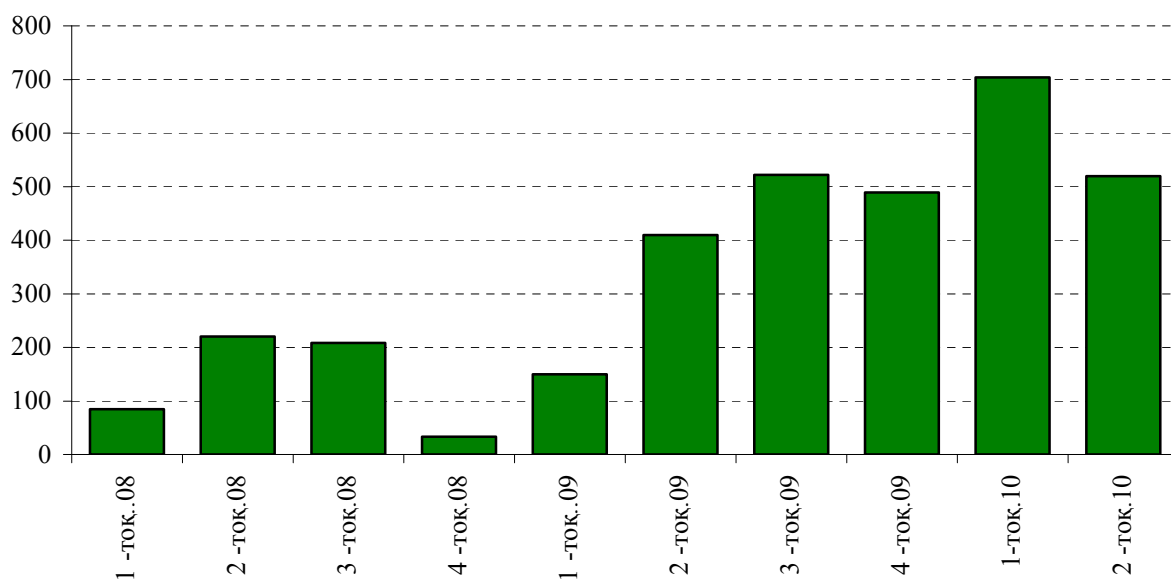

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

Депозиттерді тарту көлемінің төмендеуі олар бойынша Ұлттық Банктің өтелмеген міндеттемелері 26,2%-ға, 2010 жылғы наурызбен салыстырғанда 2010 жылғы маусымдағы 519,7 млрд. тенгеге дейін қысқарды (46-график).

46-график

Ұлттық Банктің банктерден тартқан депозиттер бойынша өтелмеген міндеттемелерінің көлемі, млрд.тенге (кезең аяғында)

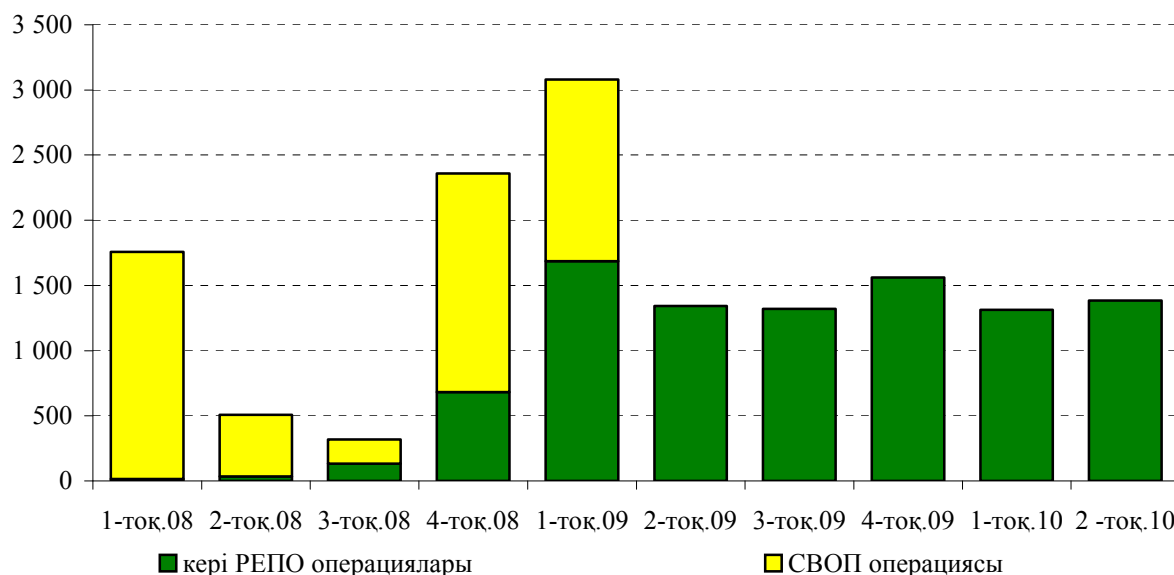

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

Айықтыру операцияларды жүргізуден басқа Ұлттық Банк 2010 жылғы 2-тоқсанда кері РЕПО операцияларын жүргізу арқылы қайта қаржыландыру заемдарын банк секторына ұсынуды жалғастырды. Кері РЕПО операцияларының жалпы көлемі 2010 жылғы сәуір-маусымда 1385,2 млрд. теңге болды (47-график).

47-график

Ұлттық Банктің қайта қаржыландыру операцияларының көлемі, млрд. теңге (кезең ішінде)

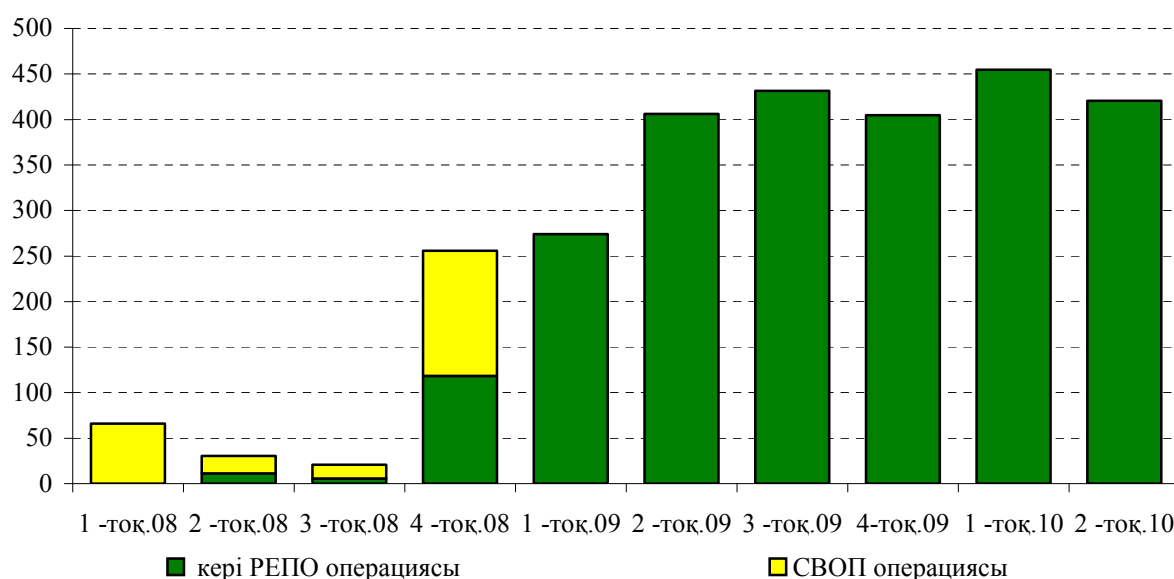

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

2010 жылғы маусымның аяғында кері РЕПО операциялары бойынша өтелмеген берешектің көлемі 420,5 млрд. теңге болды (48-график).

48-график

Ұлттық Банктің қайта қаржыландыру операциялары бойынша өтелмеген міндеттемелерінің көлемі, млрд. теңге (кезең аяғында)

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі